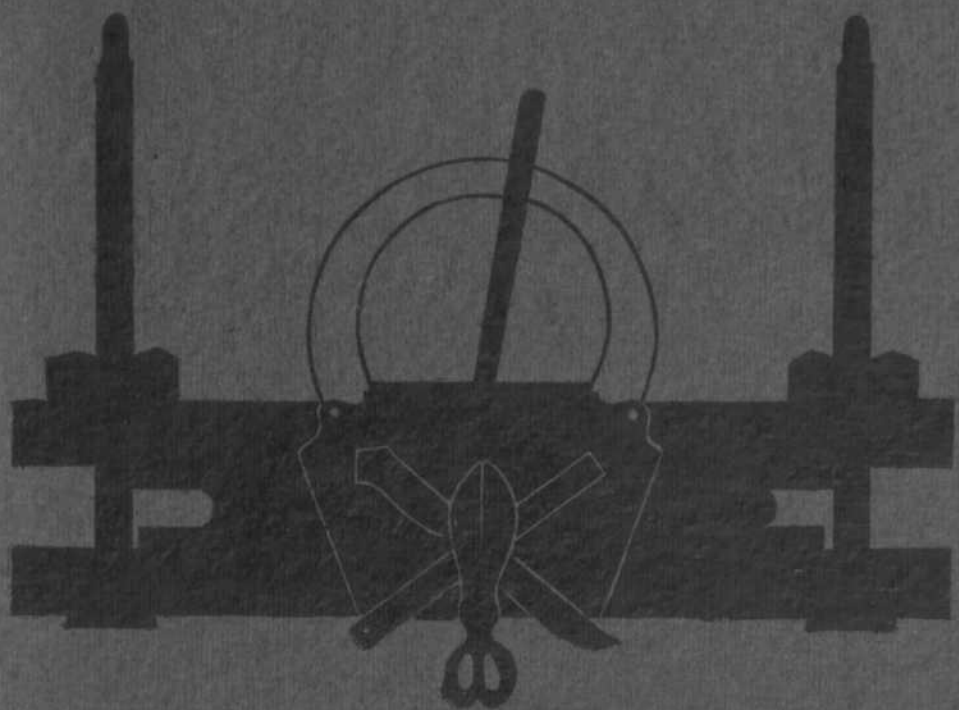

BOEKBINDEN

**PRACTISCHE
HANDLEIDING
VOOR AMATEURS**

**DOOR
W. J. WIJSMULLER**

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

2108 2497

M. van Gogh.
27-5-'50.

BOEKBINDEN

PRACTISCHE
HANDLEIDING
VOOR AMATEURS

DOOR
W. J. WIJSMULLER

UITGAVE:
N. V. DE ERVE WIJSMULLER'S PAPIERHANDEL
AMSTERDAM

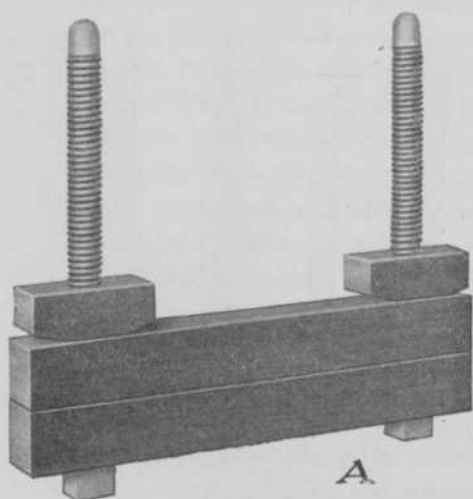
maken, dan wanneer men zelf z'n materialen moet aanschaffen, waarbij dan nog komt, dat een vakman Uw boek van een keurig goud titeltje kan voorzien of wel een kostbaar boekwerk „op snee“ vergulden, iets wat voor verreweg de meeste amateurs niet weggelegd is.

Er zijn echter omstandigheden, waardoor het niet, of bijna niet mogelijk is om een boek naar een boekbinderij te brengen en keuze te bepalen omtrent de wijze van binden. Men kan wonen in een kleine plaats, waar geen binderij gevestigd is, of wel, men kan er speciaal prijs op stellen een boek zelf in te binden. Ik ken onderwijzers in Indië en Zuid-Afrika, die niet alleen hun eigen boekerij in orde houden, maar ook de veel mishandelde geleerdheid hunner leerlingen. Voor hen is het niet mogelijk om een beschadigd boek even in orde te laten maken, zij moeten het zelf doen en het is hoofdzakelijk voor hen, dat ik dit boekje schreef.

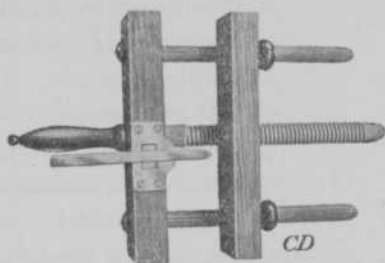
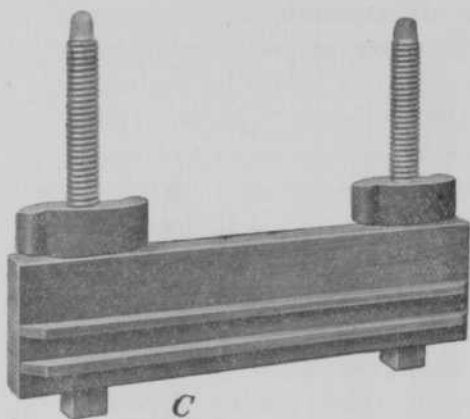
De Materialen.

Alvorens met het binden te beginnen, een enkel woord over de materialen. Laat alles wat ge gebruikt steeds van de beste kwaliteit zijn. Of het nu betreft linnen, leder, papier, karton of wat anders..... het moet goed zijn. Er bestaat in den handel op het gebied van boekbindersmaterialen een zeer groote verscheidenheid van kwaliteiten. De boekbinder weet precies welke van die kwaliteiten hij voor een zeker werk kan gebruiken, doch dat weet de amateur niet en daarom..... wilt U zich veel ergernis besparen, gebruikt dan alleen het beste van wat men U aanbiedt. Onze firma, de N. V. De Erve Wijsmuller's Papierhandel, Huidenstraat 26, Amsterdam, heeft een keurcollectie materialen voor de boekbinderij, ook speciaal voor Amateurs. Deze materialen kunnen door elken boek- en sloydhandel geleverd worden en indien in Uw woonplaats geen boek- of sloydhandelaar woont, door wiens bemiddeling men onze materialen kan betrekken, dan kan men zich ook direct tot onze firma wenden. De vraag is nu allereerst, wat heeft men noodig om op behoorlijke wijze boeken in te binden, en zou ik daarvoor het volgende lijstje aanbevelen:

1. Een naaibank met haken en pennen.
 2. Een snijpers, tevens te gebruiken als handpers.
 3. Een ploegstel.
 4. Een persbengel.
 5. Eenige paren persplanken.
 6. Een ijzeren liniaal.
 7. Een kantliniaal.
 8. Een ijzeren winkelhaak.
 9. Een papiermesje.
 10. Een kartonmes of lans met heft.
 11. Een stevige schaar.
 12. Boekbindersnaalden.
 13. Een ijzeren lijmpot.
 14. Kwasten voor lijm en stijfsel.
 15. Een kleine schrobzaag.
 16. zoo mogelijk een oude copieerpers.
 17. 2 vouwbeenen.
 18. Een spantouwrafelaar.
 19. Een cacheerijzer.
 20. Een platte gladde steen. (lythographische steen).
 21. Een zinken plaat.
 22. Een passer.
- De Nrs. 18, 19 en 20 kunnen eventueel gemist worden.

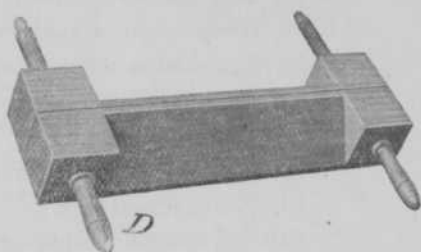
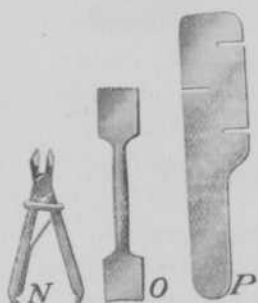

A = Handpers met houten spillen.
 CC = Persbengel voor het aandraaien
 der moeren.

C = Snijpers.

CD = Ploegstel voor de snijpers.

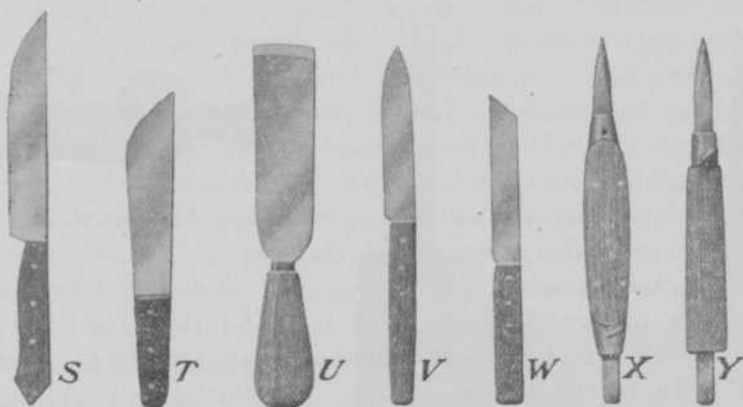

D = Blokpers.

N = Ribbentang.

O = Cacheerijzer.

P = Spantouwrafelaar.

S = Dunmes No. 10.

T = " " 9.

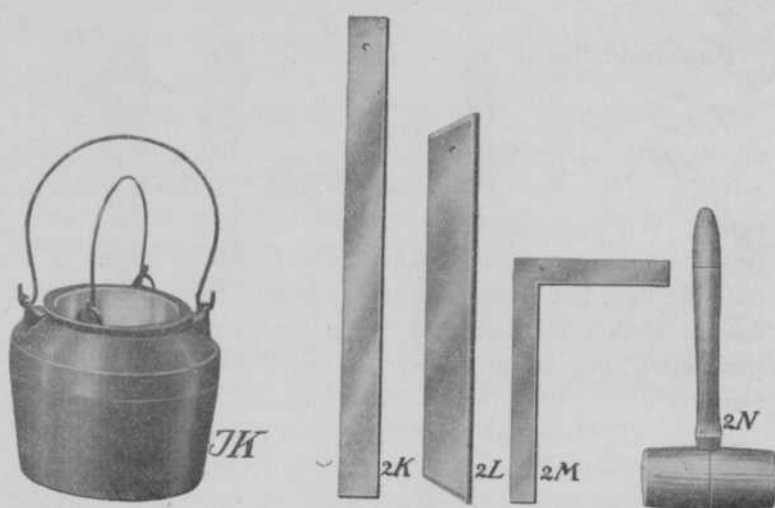
U = Dunbeitel.

V = Boekbindersmes.

W = Afbreekmes.

X = Lans met heft, 2-zijdig.

Y = Lans met heft, 1-zijdig.

JK = Lijmpot.
 2K = Ijzeren Liniaal.
 2L = Kant-liniaal.

2M = Winkelhaak.
 2N = Houten Hamer.

Het is mogelijk om de boeken in te naaien zonder van een naaibank gebruik te maken, doch in de meeste gevallen bereikt men dan niet veel meer dan knoeiwerk.

Het verdient aanbeveling om behalve een snijpers, ook een handpers aan te schaffen, doch men kan bij weinig gebruik met een snijpers volstaan.

De beginner heeft dan verder noodig.

- A. Eenige vellen stroobord in verschillende dikten.
- B. Of (en) idem, grijsbord.
- C. Een paar soorten zwart en gekleurd boekbinders linnen.
 (Aan te bevelen is Engelsch Extra gewerkt en Imperial linnen).
- D. Eenige soorten marmerpapier.
- E. Eenige soorten schutbladenpapier, effen en gewerkt.
- F. Enkele meters kapiaal of besteekband.
- G. Boekbindersgaren.
- H. Naaiband.
- I. Een kluwe vlastouw of spantouw.
- J. Wat boekbinderslijm.
- K. Tarwe stijfsel.
- L. Een paar vel floorpost, voor reparatie.
 Later tevens leder en perkament.

Het oude boek.

Wij hebben een oud boek, dat gedeeltelijk misschien wel uit elkaar hangt en dat wij nu eens op willen knappen. Het eerste werk, dat wij te doen hebben, is het boek uit elkaar te nemen. Wij beginnen voorzichtig de kaft van den rug af te trekken, wat een zeer eenvoudig werk is. Alleen oppassen de draadjes door te knippen, die er bij mochten hangen en zorgen dat de bladen van het boek niet inscheuren. De oude kaft gooien wij weg en blijft dus het eigenlijke boek over. Wij zien nu, dat dit boek bestaat uit een aantal bundeltjes papier, z.g. katerns. Deze katerns zijn aan elkaar vastgenaaid. Wij steken nu het papiermes tusschen 2 katerns in en snijden de oude hechtdraden door, waarna wij de eerste katern op kunnen nemen. Op den rug van die katern zit waarschijnlijk nog wat oude lijm, of gaas of andere ongerechtigheden, die wij zorgvuldig afkrabben.

Wij slaan nu de katern in het midden open en verwijderen ook daar het draadje, dat er nog in mocht zitten.

De schoongemaake bovenste katern wordt op zij gelegd, met de eerste blz. naar onder en daarop volgen de anderen na gereinigd te zijn. Mocht op de eerste en laatste katern nog een schutblaadje vastgeplakt zitten, dan wordt ook dat voorzichtig verwijderd.

Het repareeren.

Het boek ligt nu schoongemaakt en bestaande uit louter losse katerns voor ons. Was het een betrekkelijk nieuw boek, dat men ingenaaid (met slappe kaft) gekocht had, dan zal er weinig beschadigd zijn en zouden wij direct met de volgende behandeling kunnen beginnen, maar veelal zal men te doen hebben met oude of beschadigde boeken en deze dienen nu eerst gerepareerd te worden. Meestal levert ook dit geen bezwaren op, vooral niet indien de katerns duidelijk zichtbaar zijn. Alle katerns zijn n.l. genummerd. Meestal onderaan rechts aan het begin van elke katern staat een nummer, dat bestemd is voor den boekbinder en waar wij later gebruik van zullen

maken. Het komt echter soms voor, dat een boek zoodanig beschadigd is, dat het geheel uit bijna niets anders dan losse bladen bestaat en daarvan moeten eerst weer katerns gemaakt worden.

Een katern bestaat gewoonlijk uit 4 dubbelgevouwen bladen, dus 16 bladzijden. De inleiding of het voorwoord vormt meestal een aparte katern van 2, 4 of 6 blaadjes. Wij zoeken nu de onderste katern bij elkaar, aangenomen dat alle blaadjes beschadigd zijn. Van die katern worden het bovenste en onderste blaadje genomen en deze met een strookje floorpost aan elkaar geplakt, aan de buitenzijde, dus de zijde die later mede den rug van het boek zal vormen. Wij laten de geplakte blaadjes nog even open liggen en plakken nu het 2e en voorlaatste blaadje op dezelfde wijze aan elkaar, enz. enz. Zijn de strookjes gedroogd, dan leggen wij de gerepareerde blaadjes op elkaar in volgorde en vouwen ze tezamen dubbel, waarna wij het rugje met een vouwbeentje goed vlak strijken. De katern is nu weer gerepareerd en wij beginnen met de volgende. Men moet er aan denken, zoo weinig mogelijk strookjes te gebruiken, daar de rug van het boek anders te dik wordt. Wel moeten de buitenste blaadjes van elke katern goed vast zitten, doch wanneer de binnenste niet geheel losgescheurd zijn, kan men die beter vastzetten met een klein beetje stijfsel, dat men er met den vinger heel dun opsmeert. Zoo wordt katern na katern behandeld en tevens natuurlijk gescheurde bladen met een stukje floorpost weer gerepareerd. Zijn alle katerns weer hersteld, dan gaan wij het boek eerst eens persen. Hiervoor is een oude copiëerpers uitstekend geschikt. Wij nemen het boek in beide handen, stooten den rug goed gelijk, leggen het voorzichtig op een persplank, een 2e persplank er bovenop en schuiven dit geheel onder de pers, die wij krachtig aandraaien. Bij gebrek aan copieerpers, nemen wij de snijpers of een handpers die vrij is.

Wij laten het boek rustig eenige uren onder de pers staan en beginnen alvast een volgend boek te repareren, want het is altijd gemakkelijker en voordeeliger een paar boeken tegelijk onder handen te hebben.

De oortjes.

Wij hebben het boek weer uit de pers genomen en gaan de eerste en laatste katern voorzien van „oortjes”. Dit zijn stukjes papier, waar later de touwen of bandjes op zullen worden vastgeplakt. Wij nemen dus de bovenste en onderste katern en knippen nu 2 stukken, niet te dik papier, uit een vel, dat wij bij de hand hebben, liefst wit papier. Deze twee stukken moeten ongeveer even groot zijn als een bladzijde van het te binden boek.

Voor ons op tafel leggen wij een stevig stuk papier, onverschillig wat het is. Links de katerns en rechts de 2 stukken wit papier voor de oortjes. Wij leggen die zoodanig op elkaar, dat de lengte zijde van het bovenste stuk een strook van $\pm \frac{1}{2}$ c.M. van de lengte zijde van het onderste stuk onbedekt laat, en daarop weer een strook plak- of couranten papier, die weer zoo'n strook van het 2e oortje onbedekt laat.

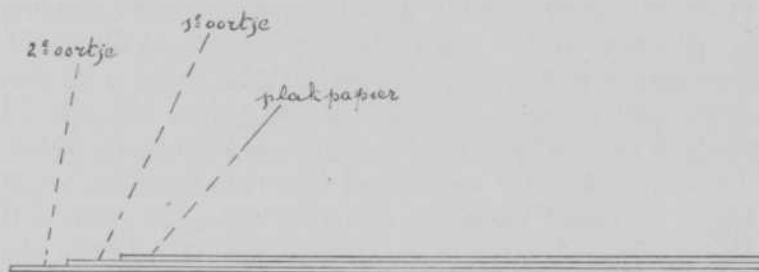

fig. 3.

Wij strijken die 2 onbedekte strookjes nu met niet te dikke stijfsel aan en omdat wij ze zoo precies neergelegd hebben, worden alleen die deelen door de stijfselkwast geraakt, die geraakt moeten worden, terwijl de rest schoon blijft. Wij zullen dus voortaan altijd deze methode volgen, wanneer wij papier over een smalle strook aan moeten strijken.

Wij nemen nu één van de oortjes op en leggen het met de aangestreken strook naar boven, van ons af op het stevige

papier vóór ons. Dan leggen wij de onderste katern, met de laatste blz. naar onder, op het oortje, de rug ± 2 m.m. van de aangestroken strook af. Met de linkerhand drukken wij katern en oortje op de tafel, met de rechter nemen wij het dikke papier vast en trekken het naar ons toe, vouwen het om den rug van de katern en drukken het aangesmeerde strookje, dat natuurlijk mee gevouwen is, vast op de katern. Dit is de eenige manier om het oortje precies en vlak om de katern heen te vouwen.

Dan met de eerste katern hetzelfde. De katern wordt natuurlijk met de 1e blz. naar onder op de tafel gelegd. Is dit gereed, dan zijn dus de eerste en laatste blz. van het boek de oortjes geworden.

De schutbladen.

Voor wij nu verder gaan moeten eerst de schutbladen ingeplakt worden, tusschen de oortjes en de 1e en laatste blz. Zal het boekje eenvoudig gebonden worden, dan nemen wij een effen papier, dat in kleur harmonieert met het linnen en marmer, dat wij straks zullen gebruiken en anders een gewerkt papier. Dit natuurlijk geheel naar keuze. Wij snijden nu 2 stukken uit het schutbladenpapier, $2 \times$ zoo groot als de bladzijden van het boek, vouwen die dubbel met de mooie zijde naar binnen en snijden ze dan precies zoo groot toe als de bladzijden van het boek. Bij heele mooie banden wordt het schutblad nog wel eens eerst gecacheerd (beplakt) met fijn wit papier, maar dat bespreken wij later. Wij leggen de dubbelgevouwen schutbladen nu weer neer om een smalle strook aan te smeren, juist als bij de oortjes.

Dat aansmeren moet natuurlijk geschieden bij de vouw en nu worden de dubbelgevouwen schutbladen op de eerste en laatste bladzijden van het boek geplakt en goed aangedrukt. De schutbladen zitten dus nu aan de rugzijde van het boek vast. De oortjes weer er omheen gelegd, want die moesten wij natuurlijk even openslaan om de schutbladen vast te kunnen plakken en nu het boek weer even laten drogen.

Het innaaien.

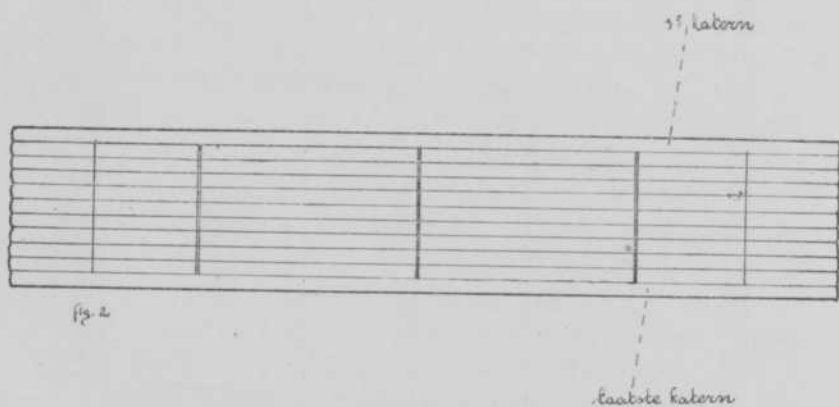
Het boek, voor zoover wij het gereed hebben, bestaat nu nog slechts uit een verzameling losse katerns, die aaneen moeten worden gehecht, dus ingenaaid. Dat innaaien is wel het belangrijkste deel van het inbinden, en men kan er niet genoeg zorg aan besteden. Dit wordt nog al eens over het hoofd gezien en een heeleboel knoeiwerk vindt haar ontstaan in slordig en niet stevig genoeg naaiwerk. Ik zal hier niet bespreken, hoe het innaaien bij het grootbedrijf plaats heeft, dat is voor ons van geen belang, daar ik uitsluitend het handwerk behandel. Om te beginnen zullen wij 2 manieren van innaaien bespreken, later volgen er nog meer, doch pas wanneer wij aan den lederband toezijn. Een gewoon in linnen, of half linnen gebonden boek wordt genaaid op touw of band en, lezer knoop het volgende eens goed in Uw oor: Muziekboeken en Atlassen, worden altijd op band genaaid.

Leesboeken in het algemeen op touw en hiertegen wordt nog al eens gezondigd. Ik heb meermalen mooie boekwerken gezien, die op touw gebonden hadden moeten worden, en die men gemakshalve maar op een stukje band had genaaid, ja, ik zie ze wel eens genaaid op een afgescheurd strookje boekbinderslinnen. Dit is ten eenen male verkeerd. Gun U steeds den tijd om een boek naar behooren te naaien. Wij zullen ons eerst bij het touw bepalen. Bedoeld wordt natuurlijk spantouw of vlastouw. Het aantal touwen, waarop genaaid wordt, hangt af van de grootte van het boek.

Voor een klein boekje is 2 voldoende. Voor een gewoon octavo boek 3, een kwarto boek 5 en nog grootere boeken 7.

Men mag natuurlijk meer gebruiken, maar noodig is dat niet: Laten wij aannemen, dat wij een boek onder handen hebben, dat op 3 touwen genaaid moet worden. Van dat boek nemen wij de 1e en laatste katern af. De rest wordt eerst aan den kop en dan aan den rug precies gelijk gestoten en voorzichtig tusschen 2 persplanken in de pers geplaatst, die dan aangedraaid wordt. De rug van het boek moet ongeveer 1 c.M. buiten de persplanken uitsteken. Nu leggen wij de pers zoodanig neer, dat de rug van het boek naar boven gekeerd is.

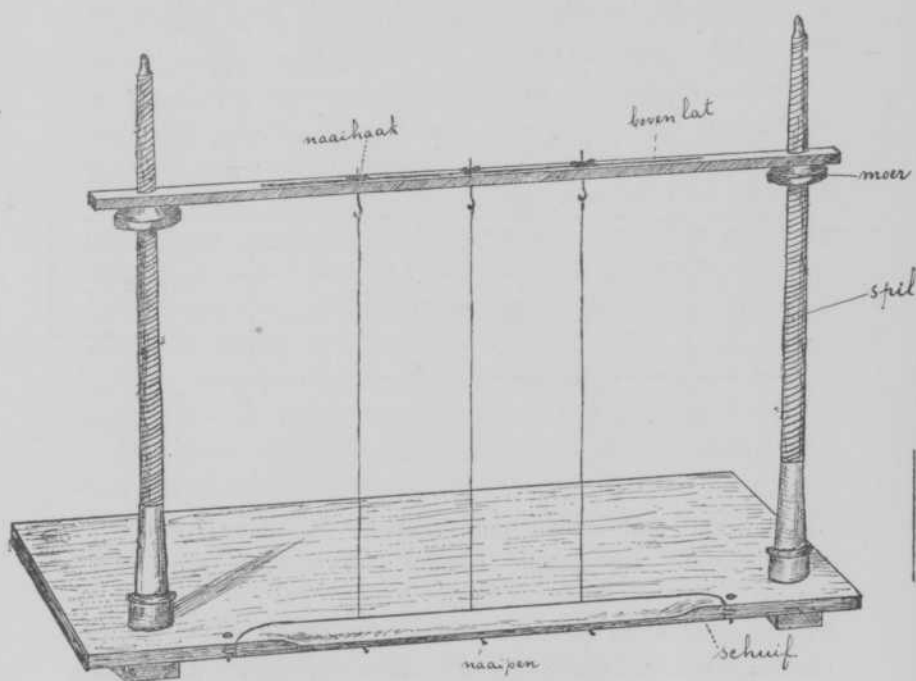
Ongeveer 3 c.M. van den kop en van den staart van het boek zetten wij met potlood een merkstreepje. De ruimte tusschen die 2 streepjes wordt nu in 2 gelijke deelen verdeeld en het midden eveneens met potlood gemerkt. De beide helften worden elk weer in drieën verdeeld en de buitenste deelen met potlood gemerkt. Nu nemen wij de schrobzaag en zagen den rug bij de 2 buitenste streepjes rechtstandig in, ongeveer 1 m.m. diep, dus heel even. Dan de 3 middelste streepjes. Deze mogen iets dieper worden, doch behalve dat men rechtstandig inzaagt, beweegt men de zaag ook even naar rechts en naar links, zoodat een holletje ontstaat, waarin later de touwen komen te liggen. De zaaggleufjes voor de touwen moeten zoo diep zijn, als de dikte van het spantouw. Zorg er vooral voor, dat alle gleuven volkomen haaks staan op de lengte van den rug, anders krijgen wij narigheid bij het innaaien. Neemt nu de katerns weer uit de pers en leg de 1e en laatste katern weer op haar plaats. De rug van het ingezaagde boek ziet er nu dus zoo uit.

De beide niet ingezaagde katerns worden met een potloodstreepje op gelijke hoogte der zaaggleuven even gemerkt.

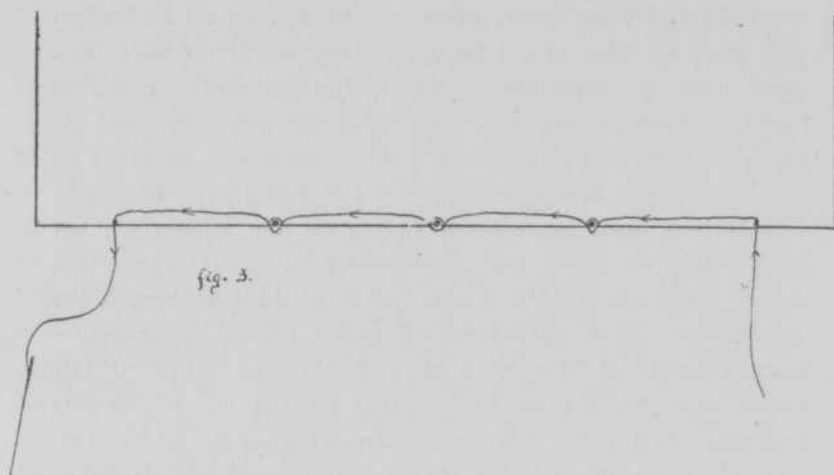
Eerst moeten nu de touwen op de naaibank worden gespannen. De klossen der spullen worden ongeveer 2 d.M. van den top af geplaatst. De vleugelmoeren van de naaihaken op de helft der schroefdraad gedraaid en in de gleuf van den

bovenlat gehangen. Onder aan de bank bevindt zich een losse schuif, die met 2 houten pennen vastzit. Deze houten pennen worden even verwijderd en de schuif uit de bank getrokken. Wij nemen nu 3 stukken vlastouw, die aan de bovenzijde met een lus om de naaihaken worden bevestigd en aan de onderzijde ongeveer 1 c.M. onder de plank aan de naaipennen. De schuif wordt nu weer op haar plaats gebracht en één der houten pennen. Met de andere wachten wij nog even. Het beste kunnen we nu één van de ingezaagde katerns nemen en de naaihaken zoodanig verschuiven, dat de touwen vlak bij de naaihaken precies elk in een der zaaggleuven passen. Nu wordt de bovenbalk met behulp der moeren omhoog gedraaid, zoodat de touwen zich een weinig spannen. Bij de grondplank passen wij de touwen nu eveneens in de zaaggleuven van de katern en hangen de touwen dus nu precies

Naai-bank met gespannen touwen.

evenwijdig. Nu de schuif goed aandrukken en de 2e houten pen weer op haar plaats brengen. Dan wordt de bovenbalk goed omhoog gedraaid, zoodat de touwen strak komen te staan; zijn de touwen niet even lang, dan bijregelen met de vleugelmoeren van de naaihaken. De naaibank is nu klaar en wij kunnen met innaaien beginnen. Eerst nog even nazien of alle katerns goed in volgorde liggen en dan leggen wij het boek naast ons neer met den onderkant naar boven. Een draad boekbindersgaren wordt in de naald gestoken. Voor een gewoon boek gebruiken wij garen no. 25, voor zware boeken no. 16 of 20 en voor kleine boekjes no. 30 of 40. Die draad moet goed lang zijn, anders moeten wij te dikwijls knoopen. Wij gaan een weinig scheef voor de tafel zitten, waar de naaibank op staat, de linkerarm wordt om de linker spil heen geslagen en de linker hand rust op de bank. De rechter hand en arm zijn dus vrij om te naaien. Met de linker hand nemen wij nu de onderste katern (die bovenop lag). Deze is niet ingezaagd, maar er staan streepjes op. De katern wordt in het midden opengeslagen en op de bank gelegd met de laatste blz. naar onder, de rug tegen de touwen, zoodat de potloodstreepjes zich op gelijke hoogte der touwen bevinden. Met de linkerhand wordt de onderste helft der katern goed op de bank gedrukt, de bovenste helft der katern staat tegen de touwen op en kan niet dicht slaan, omdat onze linker hand dit belet. Rechts en links zijn nu nog een potloodstreepje vrij. Bij het rechterstreepje steken wij de naald in, pakken die met de linker hand over aan de binnenzijde en steken hem vlak vóór het rechter touw, zoo mogelijk er tegenaan, weer naar buiten, waar de rechter hand hem weer overneemt en direct achter het touw weer naar binnen steekt. Dan volgt het middelste touw en dan het linker, terwijl de naald met draad tenslotte bij het linker insteekstreepje weer naar buiten komt. Aan de rechter kant hangt nu nog de losse draad buiten de katern. De katern wordt dicht geslagen en de draad aan den linker kant aangetrokken totdat rechts nog een stuk van ca. 1 d.M. blijft uitsteken. De laatste katern zit dus nu vast om de touwen, als volgt:

Voor al in het begin is het nog niet zoo gemakkelijk om de naald precies op de vereischte plaats van binnen naar buiten te steken, vooral bij de katerns, die niet ingezaagd zijn, doch men krijgt er spoedig handigheid in.

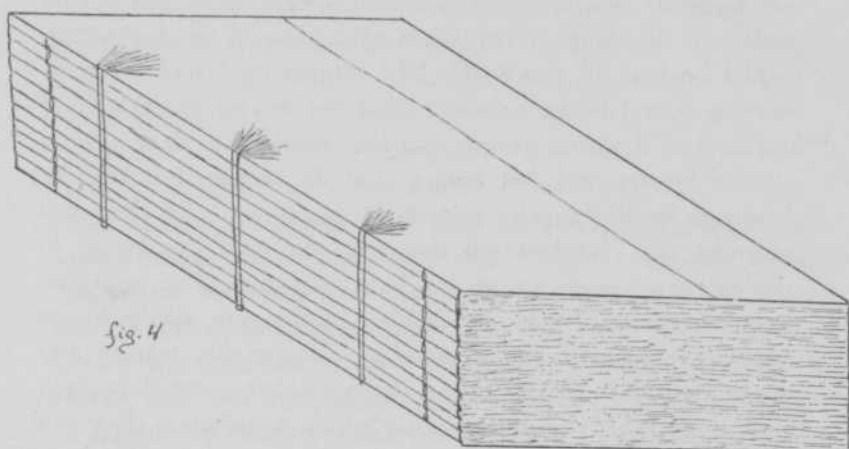
De volgende katern wordt nu opgenomen, opengeslagen en op de laatste gelegd, nadat wij ons eerst overtuigd hebben, dat het nummer klopt met het voorgaande. Deze katern is ingezaagd, dus is het veel gemakkelijker om de naald op de juiste plaats in en uit te steken. Wij beginnen nu links in te steken precies boven de plaats, waar de draad uit de vorige katern te voorschijn is gekomen, dus in de 1e zaagsnede. Precies als bij de vorige katern wordt de draad weer om de touwen genaaid, maar nu van links naar rechts gaande. Bij de meest rechtsche zaagsnede komt de naald nu voor het laatst weer naar buiten. De draad wordt nog eens goed aangetrokken en dan vastgeknoopt aan het stukje, dat bij de vorige katern uit was blijven steken. Die twee katerns zitten nu stevig aan elkaar vast. Bij het aantrekken der draden moet men er steeds aan denken, in de lengte van het boek te trekken, indien men de draad naar zich toe trekt, zou de katern in kunnen scheuren. Thans wordt weer de volgende katern opgenomen en weer van rechts naar links gaande om de touwen genaaid. Wanneer links de draad uit de laatste zaagsnede tevoorschijn is gekomen, wordt weer aangetrokken en de naald even om de

draad, die daar ter plaatse de beide vorige katerns verbindt, heen gehaald, zoodat nu alle 3 katerns aan elkaar op alle plaatsen verbonden zijn. Wij gaan nu voort met innaaien, steeds op dezelfde manier. Is een draad ten einde, dan wordt een nieuwe draad daaraan vastgeknoopt. De laatste katern, die wij opnemen, is de 1e en deze is weer niet ingezaagd. Er moet dus voor gezorgd worden, dat de bovenkant precies aansluit aan de reeds genaaide katerns. Wanneer de draad voor het laatst te voorschijn is gekomen, wordt deze nog eenige malen om de vorige verbindingen heen gehaald en afgeknoopt.

Het boek is nu ingenaaid. Wij zouden nu direct de spantouwen door kunnen knippen, maar het is veel gemakkelijker om eerst op dezelfde touwen nog een paar boeken in te naaien.

Wel moeten wij dan zorgen, dat de zaagsneden van die volgende boeken precies passen op de touwen, die reeds gespannen zijn. Hebben wij dus nog een paar boeken in te naaien, dan leggen wij op het boek, dat gereed is, eerst een paar persplanken, want wij hebben straks voor elk boek een paar uitstekende touwtjes nodig. Zijn op die manier nog eenige boeken ingenaaid, dan kunnen wij de touwen door gaan snijden. U heeft wel bemerkt, dat wij de naald nooit door een spantouw hebben gestoken, maar steeds er om heen. Wij kunnen dus elk boek als het ware langs de spantouwen heen en weer schuiven. Indien het nu nodig mocht zijn, b.v. doordat men te weinig tusschenruimte heeft genomen tusschen de ingenaaide boeken onderling, kunnen wij het bovenste boek omhoog schuiven. Aan de bovenzijde worden de touwen nu het eerst doorgeknipt, ± 3 c.M. boven het boek. Dan 3 c.M. er onder. Daarna weer 3 c.M. boven het volgende boek en 3 c.M. er onder, enz., enz. De ingenaaide boeken liggen daar nu met de uitstekende touwtjes, aan beide kanten ongeveer 3 c.M. lang. De naaibank wordt weggezet en wij gaan die touwtjes uitvlassen. Daarvoor hebben wij nodig een spantouwrafelaar en een vouwbeen. In de spantouwrafelaar zijn gleuven aangebracht. Wij leggen de rafelaar vlak op het boek en schuiven een der touwtjes in een gleuf, zoodanig, dat zooveel mogelijk van het touwtje uitsteekt. Met het vouwbeen gaan wij nu snel over de rafelaar heen, telkens het touwtje rakende en

dit begint van zelf uit te vlassen. Wij doen dat zoolang tot in het vlas geen enkele knoop meer zit en nemen dan het volgende onder handen, enz. tot alle 6 touwtjes uitgevlasd zijn. Wij spreiden ze nu zooveel mogelijk uit en plakken de uitgevlasde gedeelten met stijf sel vast op de oortjes. Eerst de eene zijde, dan de andere. Het boek zit nu al stevig in elkaar en ziet er als volgt uit.

De vastgeplakte touwtjes moeten nu eerst drogen. Zijn ze droog, dan gaan wij den rug inlijmen. Het is misschien niet ondienstig om eerst even te vertellen, hoe men lijm bereiden moet. De lijm is in den handel in harde koeken, die geen onzuiverheden mogen bevatten. Zoo'n koek wordt stuk geslagen en eenige uren in water geweekt, zoodat de lijm zacht wordt. De lijmpot bestaat uit 2 deelen, een vertind potje voor de lijm en het ijzeren omhulsel, dat half met water wordt gevuld. De zacht geworden lijm wordt nu met wat water in het vertinde potje gedaan en dit weer in het ijzeren omhulsel geplaatst. Het geheel kan men nu aan de kook brengen op een gascomfoor, electrische kookplaat of petroleumstel.

Attentie. Zorg er steeds voor, dat er voldoende water in het ijzeren omhulsel is, want kookt dit droog, dan springt de pot.

Plaats nooit het enkele lijmpotje op het vuur, want dan

kookt de lijm onmiddellijk over en Uw huis ruikt nog dagen lang naar een hoefstal.

Laat nooit een kwast in de lijm staan, wanneer U deze niet meer noodig heeft. De haren plakken anders aan den bodem vast en breken af.

Zorg er altijd voor, dat de lijmpot en de lijm schoon blijven, want lijm met onzuiverheden kan men voor boekbinden niet gebruiken.

Wij gaan dus nu den rug inlijmen. Daarvoor hebben wij noodig 2 lijmplankjes. Er zijn speciale lijmplankjes in den handel, die met zink zijn beslagen, om de overtollige hardgeworden lijm gemakkelijk te kunnen verwijderen, maar men kan ook volstaan met 2 gewone plankjes, mits daaraan een zuiver rechte kant is. Het boek wordt tusschen de plankjes gelegd en daarmede aan de rugzijde gelijkgestooten. Plankjes en boek op de tafel gelegd, zoodanig dat het geheel eenige c.M. buiten de tafel uitsteekt, want anders zouden wij zoomet een de tafel mede inlijmen. Met de linkerhand drukken wij plankjes en boek stevig op de tafel en met de rechter hand wordt de rug van het boek krachtig ingelijmd met niet te dikke, warme lijm. De streek moet horizontaal zijn, zoodat de lijm goed tusschen de katerns geperst wordt. Wanneer de rug ingelijmd is, wordt de lijm nog eens extra met een hamer tusschen de katerns geperst. Wij dopen den hamer zoo nu en dan even in warm water tijdens dat werk, dan blijft de lijm er niet aan vast kleven.

Men doet het beste de lijmkwast altijd in de volle vuist te nemen.

Het ingelijmde boek moet nu tusschen de plankjes een nacht drogen, waarna wij de plankjes verwijderen, voorzichtig afbreken, opdat de oortjes niet scheuren. Desnoods kan men ook de plankjes wegnemen voordat de lijm droog is, maar beter is het om de lijm eerst hard te laten worden.

Wij dienen nu eerst even de tweede wijze van innaaien te bespreken, n.l. op band. Een boek wordt alleen dan op band genaaid, wanneer het, na ingebonden te zijn, geheel vlakliggend opengeslagen moet kunnen worden, zooals het geval is met muziek- en schrijfboeken en atlassen. Voor het

innaaien op band, wordt het boek niet ingezaagd. Men verdeelt eerst den rug met een passer of duimstok, om de plaatsen te bepalen, waar banden en insteek moeten komen en spant dan de bandjes op de naaibank, evenals wij dat met het touw deden. Het innaaien heeft verder op dezelfde wijze plaats als in innaaien op touw, doch vooral in het begin en aan het einde, wordt de draad zoo nu en dan ook door het band gestoken, bij de middelste katerns mag de draad er ook omheen loopen, dit is geheel naar keuze. Men moet er wel aan denken, indien men op dezelfde banden meerdere boeken innaait, om tusschen die boeken onderling voldoende ruimte open te laten, opdat de bandjes van elk boek niet te kort worden, want men kan de ingenaaide boeken niet langs de banden heen en weer schuiven, zooals wij dat konden doen bij de op touw genaaide boeken. Wanneer de boeken ingenaaid zijn en de banden doorgesneden, worden de uitstekende bandjes met stijf sel op de oortjes geplakt, evenals wij dat gedaan hebben met de uitgevlaste touwtjes.

Het inlijmen gebeurt natuurlijk precies als reeds eerder omschreven.

De eenvoudigste band.

Indien wij tevreden zijn met een zeer eenvoudig boekbandje, dan is het boek, na ingelijmd te zijn, gereed om afgewerkt te worden. Deze eenvoudige afwerking heet cartonneren en dat kan op verschillende wijzen geschieden. Wij zullen één manier behandelen, welke de netste en eenvoudigste is.

Wij leggen het boek voor ons neer, met den rug van ons af, en snijden 2 stukken stroobord, elk iets grooter dan de oppervlakte van het boek.

De dikte van het bord hangt af van de grootte van het boek. Bord No. 30 of 40 zal voldoende zijn voor een octavo boek, 50 of 60 voor kleine boekjes. Wij snijden die 2 stukken stroobord zoodanig af, dat 1 der lengte-zijden volkomen recht is. Wij nemen een der stukken en smeren dat bordje bij de rechte lengtezijde over een breedte van 7 à 8 c.M. goed met lijm in, nemen het op en leggen het met de lijm naar onder

gekeerd op het boek, 1 c.M. ongeveer van den rug af. Vooral zorgen, dat het bordje overal even ver van den rug verwijderd is. Het boek wordt vlug omgedraaid en het 2e bordje op dezelfde manier opgeplakt. Nu onder de pers en laten drogen. Is de lijm droog, en slaan wij nu de kaft om, dan zien wij, dat een gedeelte van het oortje er los bij hangt, daar wij het bord maar over een breedte van 7 à 8 c.M. hebben aangesmeerd, omdat dat voldoende is. De overtollige gedeelten van de oortjes worden nu afgescheurd.

Wij gaan nu het boek afsnijden. Indien men een groote snij-machine bezit, wat echter zelden zal voorkomen, dan snijdt men gewoonlijk eerst den onderkant „schoon”, dan den kop en tenslotte de voorzijde. Daar wij ons echter moeten behelpen met een snijpers en ploegstel, doen wij beter eerst de voorzijde te nemen, dan den onderkant en tenslotte den kop. Bij het schoonmaken moeten wij er altijd aan denken, zoo weinig mogelijk af te snijden, juist genoeg om een volkomen gelijke snede te verkrijgen.

Wij gaan dus eerst den voorkant afsnijden. Wij teekenen precies welk gedeelte afgesneden moet worden en trekken een lijntje op de plaats, waar de snede zal komen. Het hoeft nauwelijks gezegd te worden, dat de breedte van het boek, wanneer de voorkant afgesneden is, overal precies gelijk moet zijn. Dus als alle zijden afgesneden zijn, moeten die altijd zuiver haaks zijn ten opzichte van elkaar.

Het lijntje aan de voorzijde is dus getrokken. Wij plaatsen de snijpers voor ons, met de rails naar ons toegekeerd en draaien met den persbengel de moeren omhoog. De bovenbalk wordt opgelicht en het boek tusschen de beide balken geschoven, de zijde met het lijntje er op naar boven gekeerd.

Onder het boek schuiven wij nog een stukje bord om de pers straks niet te beschadigen. Wij schuiven het boek nu heen en weer tot precies het lijntje zichtbaar is en draaien de moeren goed vast. Alles wat nu aan den voorkant buiten de balken uitsteekt wordt zoometeen afgesneden. Wij plaatsen de pers nu met één zijkant op den grond, de spillen zijn rechts van ons en de andere zijkant rust tegen onze knieën. Nog even zien of de moeren evenwijdig staan met de balken en dan

kunnen wij het ploegstel in de rails plaatsen, het mes rustende op de balken. Het mes van de ploeg moet iets meer uitsteken dan het boek dik is, wat wij met de vleugelmoer op het ploegstel kunnen regelen. Het handvat van de ploeg hebben wij in onze rechterhand en dit handvat draaien wij zoodanig dat, wanneer wij de ploeg zoo dadelijk naar onder zullen schuiven, een paar m.M. van het boek afgesneden zullen worden. Is de ploeg gesteld, dan schuiven wij die krachtig naar beneden en weer terug, waardoor een gedeelte van het boek wordt afgesneden. Opnieuw wordt de ploegspil wat aangedraaid en weer een gedeelte afgesneden, enz. tot de voorkant van het boek geheel schoon gesneden is.

De onder- en bovenkant van het boek worden op dezelfde wijze afgeteekend en schoongesneden, maar denkt er aan, dat wij steeds van den voorkant naar den rug toesnijden. Dat snijden met het ploegstel vereischt natuurlijk oefening, maar moeilijk is het niet, doch men moet er wel aan denken om het mes geregeld op scherp te houden. Is het boek geheel schoongesneden, dan nemen wij een stukje boekbinderslinnen. Met een stukje papier hebben wij eerst gemeten, hoe lang en hoe breed dat moet zijn. Als regel moet het linnen $\frac{1}{3}$ van het plat bedekken. $2 \times \frac{1}{3}$ van het plat (boven- en onderkant + rugbreedte is dus voldoende voor de geheele breedte, terwijl de lengte 3 à 4 c.M. meer moet zijn dan de lengte van het boek. De lengte van het linnen moet steeds genomen worden uit de rolrichting. Ik wil dit even nader uitleggen, omdat het zeer belangrijk is.

Boekbinderslinnen is in den handel op rollen van 96 à 100 c.M. breed en 33 à 50 M. lang, koopt men nu b.v. 5 meter van een soort, dan zijn die 5 M. de rolrichting. Men mag nooit de lengte van het te gebruiken stukje linnen uit de rolbreedte knippen. Linnen rekt n.l. in de breedte en zodoende zouden bij het opplakken, vouwen ontstaan die niet weggewerkt kunnen worden.

Het stukje linnen is dus afgepasst en wij leggen het naast ons neer, met den goeden kant naar onder op een schoon stuk plakpapier. Het boek leggen wij voor ons neer, met den rug naar ons toegekeerd.

Het linnen wordt nu met tamelijk dunne, doch warme lijm flink aangesmeerd, vooral niets vergeten en de vingers schoonhouden. (Dit laatste is één der grootste struikelblokken van den amateur-boekbinder).

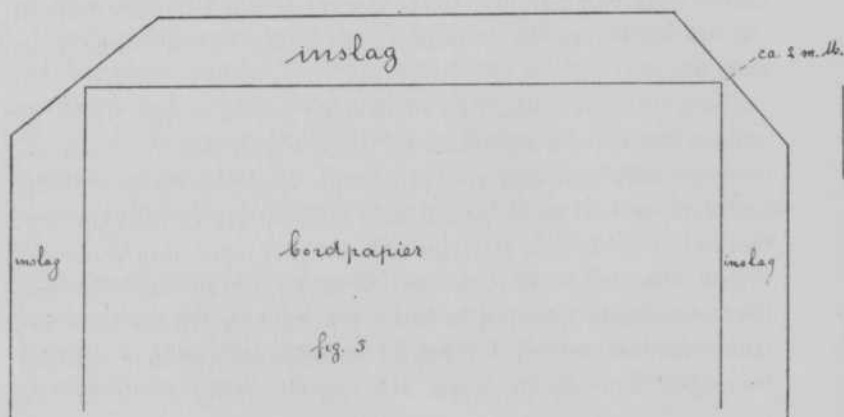
Is het linnen geheel aangesmeerd, dan nemen wij het in linker- en rechterhand en plakken het op de naar boven gekeerde zijde van het boek. Links en rechts steken $1\frac{1}{2}$ à 2 c.M. uit en ongeveer $\frac{1}{3}$ van het plat, van den rug af gerekend, worden er door bedekt. Nu snel met den zijkant van de hand het linnen gladstrijken en aandrukken. Het boek een weinig draaien, doch zorgen dat het loshangende stuk linnen niet aan de tafel vastplakt en nu met het vouwbeentje het linnen goed aanpersen in de strook, die tusschen rug en bordje is overgebleven. Pers vooral zoodanig, dat de dikte van het bord duidelijk uitkomt, het kan niet scherp genoeg. Nu snel het linnen tegen den rug aanstrijken en dan het boek omdraaien. Nog even aantrekken, zoodat het linnen goed stevig om den rug zit. Dan eerst het 2e overgebleven strookje tusschen rug en bordje aanpersen en het overgebleven stuk met den zijkant van de hand gelijk strijken op het plat. Nu vlug het boek opnemen en met de schaar 2 knipjes geven, onder en boven in de 2 uitstekende gedeelten van het linnen, precies ter hoogte van den rug. Het boek op de tafel gelegd, onder en boven plat opengeklapt, terwijl wij het boek zelf, dat recht omhoog steekt met de linkerhand vasthouden. Met den duim van de rechter hand plakken wij de uitstekende stukjes linnen nu stevig aan de binnenzijde van het plat vast. Vooral stevig en nauwsluitend om het bord heen. Is de duim te glad, dan likken wij er maar eens aan.

Eerst de eene zijde, dan omdraaien en de andere zijde, de stukjes linnen, die uitsteken ter hoogte van den rug, worden daarna gelijk met den rug afgeknipt. Is de lijm onder al die bedrijven te veel opgedroogd, dan ademen wij er eens op, wat meestal al voldoende is, helpt ook dat niet meer, dan voorzichtig de uitstekende deelen nog even aansmeren. Inplaats van het uitstekende linnen (de inslag) in te knippen en later het stukje ter hoogte van den rug af te knippen, kan men ook dat inknippen achterwege laten. Als wij dan zoover zijn om de

inslag aan de binnenzijde vast te plakken, trekken wij het linnen, dat tegen den rug geplakt zit aan boven- en onderkant een weinig los en schuiven den inslag naar binnen in den rug. Zooveel mogelijk met den duim en verder met een vouwbeentje. Dit staat netter, dan de eerste manier, die ik beschreef, maar ik vind het altijd minder stevig.

U heeft wel bemerkt, dat alles heel vlug moet gebeuren om de lijm geen gelegenheid te geven om te veel af te koelen, maar pas op voor vuile vingers, want een lijmvlek op het linnen is gewoonlijk onherstelbaar. Het eenige, wat wij in zoo'n geval kunnen doen, is ademen op de handpalm en deze op de vlek drukken. Afvegen en herhalen tot de vlek zooveel mogelijk verdwenen is. Wij laten het boek nu eerst goed drogen. Het mag wel verzwaard worden, doch niet geperst, vooral niet wanneer wij gekorrelde linnen gebruiken, daar de korrel anders geheel plat geperst zou worden.

Is het boek droog, dan wordt het marmer op het plat geplakt. $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ van het plat is met linnen bedekt en de rest wordt met marmerpapier beplakt. In marmerpapier bestaan ontelbare soorten, doch gebruik voor een eenvoudig gekartoneerd boek ook eenvoudig marmer. Agaatmarmer, cubamarmer of victoriamarmer staan het beste. Wij geven op het linnen even een merkteeken, waar het marmerpapier moet komen. Ik zeide reeds eerder, dat het linnen $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ van het plat beslaat, terwijl het overige gedeelte met marmerpapier wordt bedekt. Het marmerpapier wordt eventjes over het linnen

heengeplakt. Wij snijden dus nu het marmerpapier op maat, rekening houdende met een inslag van 2 c.M. boven, onder en van voren.

Het papier wordt aangesmeerd met stijfzel of dunne lijm en opgeplakt. Voor wij de inslagen aan den binnenkant vastkleven, worden nu eerst de hoeken afgeknipt, ongeveer 2 m.M. van den hoek van het boek verwijderd.

Dan het plat openslaan en de inslagen aan boven- en onderkant aan de binnenzijde vastplakken. Goed scherp om het bord heen.

Door de 2 m.M. speling, die wij zoo juist genomen hebben, staat het marmer bij de hoeken van het plat heel even hol tegen den kant op, met den nagel drukken wij deze overtollige stukjes nu plat tegen den voorkant en plakken den inslag aan de voorzijde ook naar binnen vast.

Indien wij die speling van 2 m.M. weg zouden laten en het overtollige stukje niet tegen den voorkant zouden vastdrukken, zouden de hoeken van het stroobord door het marmerpapier heen zichtbaar zijn. Dit hebben wij nu voorkomen.

Is het marmer op boven en onderplat gereed, dan slaan wij het bovenplat weer op en strijken het schutblad, dat naar boven gekeerd is, dun aan met dikke stijfzel. Steeds naar buiten toe strijken, opdat de andere bladen van het boek niet geraakt worden. Is het heele blad aangestroken, dan slaan wij het bovenplat dicht en behandelen den anderen kant van het boek evenzoo. Het boek is gereed en wordt een weinig bezwaard te drogen gezet. U behoeft niet te kijken of het schutblad werkelijk wel vast zit tegen het plat, heusch dat mankeert nooit, en het is heel verkeerd om een boek open te slaan, voordat het schutblad droog is, anders komen er vouwen en kreukels in, die men later niet meer kan wegwerken.

Uit de beschrijving is al gebleken, dat deze wijze van inbinden al heel sober is. Zoo ongeveer als een cahier met harde kaft of een boek uit een lees-bibliotheek.

Voor Uw boekenkast zal het geen sieraad zijn, maar toch moet U een paar boeken op deze manier inbinden, om eenige handigheid te verkrijgen. Neemt een oude telefoongids of iets dergelijks, waar het er toch niet op aan komt, of de eerste

proeve van Uw bindkunst nog niet direct een meesterwerk is.

Toch heb ik eens bij een bekend amateur-boekbinder heel mooi werk gezien van deze eenvoudige bindwijze met rechten rug. Deze amateur was in het bezit gekomen van antieke brocaatzijde, kleine bloempjes op witten ondergrond en hiermede had hij een paar boekjes uit den „Biedermeyerzeit“ geheel ingebonden, dus zonder gebruik van marmerpapier. Als schutblad gebruikte hij een antiek soort Walzendruckpapier, dat niet meer verkrijgbaar is, doch tegenwoordig wordt vervangen door papiersoorten als renonkel fantasie en fijn goud-fantasie. Indien men zoo'n boekje in zijde of stof bindt, moeten rug en platten natuurlijk uit één stuk bestaan. Plakken doet zijde of stof het beste met stijf sel.

Wij gaan nu over tot het gewone boek met ronden rug.

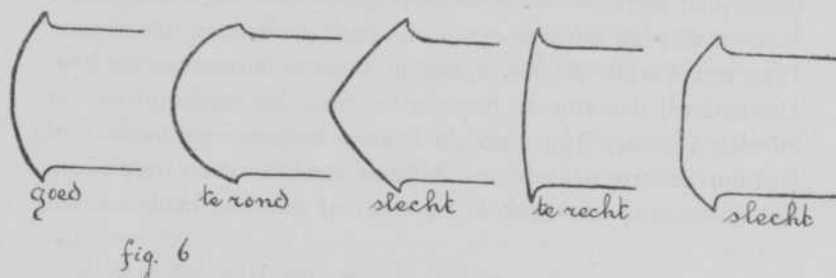
De ronde rug.

Het boek is op de gewone wijze ingenaaid en gelijmd. In plaats dat wij nu de bordjes opplakken, gaan wij het boek eerst schoonsnijden. Is dat gebeurd, dan leggen wij het boek voor ons neer, met de voorzijde naar ons toe gekeerd. De 4 vingers van de linkerhand een beetje stroef gemaakt, op het plat, en de duim tegen de voorsnede. Dan nemen wij een flinken hamer. Liefst een houten rondhamer en anders een gewone ijzeren hamer en beginnen daarmee aan de bovenzijde tegen den rug te slaan. Door dat slaan en kloppen breekt de lijm een weinig, de bovenste katerns komen naar voren en die trekken wij met de vingers nog meer naar ons toe, terwijl wij met den duim kracht zetten. Wanneer wij een ijzeren hamer gebruiken, slaan wij alleen met de platte zijde daarvan.

Na eenige slagen gegeven te hebben, draaien wij de andere zijde van het boek naar boven en behandelen die evenzoo. Zoo blijven wij slaan en kloppen tot de rug zich mooi rond heeft gezet. Niet te weinig en ook niet te veel.

Men moet er goed op letten, dat niet de eene kant van den rug meer uitgeslagen is dan de andere. De ronding van den rug moet een zuiveren boog vormen.

Is de rug goed rond gezet, dan leggen wij het boek weer goed voor ons, voorzijde naar ons toe.

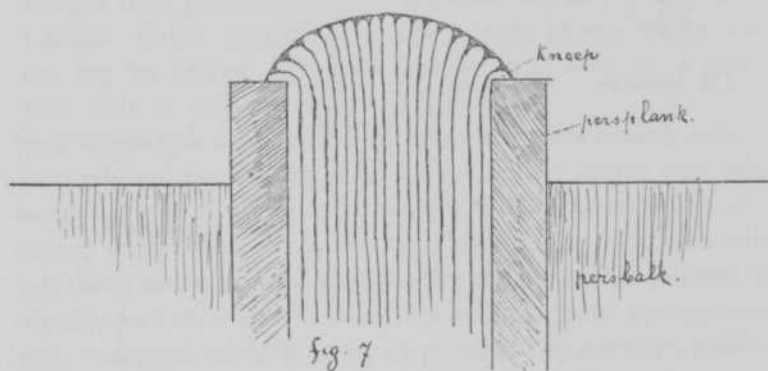
De kneep.

Wij gaan nu de kneep maken. Het boek ligt recht voor ons. Wij nemen een persplank en leggen die op het plat, zoodanig dat eenige millimeters tusschen den uitersten kant van den rug en de plank vrijblijven. De plank moet overal precies evenver van den rug verwijderd zijn. Ligt de plank goed, dan draaien wij voorzichtig plank en boek om, zoodat het boek, zonder verschoven te zijn op de plank komt te liggen, en leggen eveneens een persplank op het plat, dat nu naar boven gekeerd is. De tusschenruimte tusschen rug en plank even-groot, als die welke nu onder ligt. De 2 persplanken met het boek er tusschen, worden nu voorzichtig opgenomen en in de handpers geklemd. Indien wij geen handpers bezitten, maar alleen een snijpers, gebruiken wij die, aan de zijde, waar geen rails zijn aangebracht. De rug van het boek en de planken moet een paar c.M. buiten de balk uitsteken. De balk wordt dan goed stevig aangedraaid.

Voor ik verder ga, moet ik een enkel woord zeggen over de persplanken.

Vroeger waren in den handel z.g. lengte draads en dwarsdraads planken. De naam duidde aan of de draad van het hout in de breedte of lengte van de plank liep. Voor perswerk gebruikte men steeds dwarsdraads planken. Tegenwoordig worden die persplanken echter meestal van multiplex hout gemaakt, zoodat men slechts één soort planken noodig heeft.

Zit het boek stevig vast geklemd, dan wordt de pers neergelegd, zoodat de rug van het boek naar boven wijst. Het beste doet men, wanneer men de spillen van de pers op tafel legt, en de pers zelf met een plank stut, die op den grond rust. Met een ijzeren hamer, waaraan geen scherpe kanten zijn, kloppen wij den rug nu nog verder rond, voorzichtig van het midden van den rug naar de kanten toegaande. Die kanten worden scherp geklopt op de persplanken, maar oppassen, dat de katerns niet breken. Er ontstaat dus aan beide kanten

een scherpe opstaande rand aan den rug, dien men kneep noemt. Is de kneep goed vastgeklopt en de rug mooi rond, dan smeert men den rug heel dik in met stijfsel, zorgdragende, dat de sneden van het boek niet door de stijfsel worden geraakt, en laat men pers en boek een kwartiertje staan. De stijfsel maakt in dien tijd de lijm op den rug zacht. De overtollige stijfsel wordt den met een prop papier afgeveegd. Wij nemen vervolgens ons cacheerijzer en strijken daarmee de rest van de stijfsel en de zacht geworden lijm van den rug af. De kneepen, die nu zacht zijn, worden nog eens extra aangedrukt op de persplanken en de rug mooi rond gemaakt met de hol geslepen zijde van het cacheerijzer. Is dit naar behooren gedaan, dan laat men het boek in de pers een nacht drogen. Het spreekt vanzelf, dat men ook meerdere boeken tegelijk, gescheiden door persplanken, in de pers in bewerking mag nemen.

Ik wil hier meteen even opmerken, dat men eigenlijk het

boek rond moet zetten, voor het schoongesneden is. Is het boek rondgeklopt, dan stoot men eerst den rug weer recht, snijdt het boek schoon en zet den rug weer rond. Men beweert, dat de sneden op deze manier gelijker worden, maar ik geef den voorkeur aan de door mij beschreven methode, die ook eenvoudiger is.

Wel verdient het aanbeveling om het boek in dun papier te pakken, voordat men het tusschen de persplanken plaatst, om het vuilworden der sneden te voorkomen.

Het kapitaalband.

Den volgenden dag kan men het boek weer verder behandelen. Het wordt uit de pers genomen en gaan wij nu eerst de kapitaal- of besteekebandjes plakken. Ik zou amateurs steeds aanraden om veelkleurig zijden besteekeband te gebruiken. De prijs speelt geen rol. Wij leggen een stuk besteekeband gereed, nemen het boek, en smeren den rug bij den kop een paar c.M. breed met lijm in. Klemmen het boek met den rug naar onder, lijmkant naar voren, onder den linker arm en plakken met beide handen het besteekeband vast. Alleen het zijden gedeelte komt boven de snede uit. Het overvullige stuk band wordt bij de kneep afgeknipt en het bandje dat dus precies van kneep tot kneep loopt, nog eens aangedrukt. De andere zijde wordt dan precies zoo behandeld.

Weer inlijmen.

Wij gaan nu den rug weer wat versterken. Daarvoor plaatsen wij het boek weer in de pers met den rug naar boven gekeerd, liefst tusschen een paar persplanken. Dan nemen wij een stukje stevig, maar dun papier, dat de lengte moet hebben van den rug van het boek en een breedte als van kneep tot kneep. De rug en achterkant van het kapitaalband worden nu voorzichtig met dunne lijm aangesmeerd en daarop het stukje papier geplakt dat wij juist gesneden hebben. De lengte van het papier komt er niet zoo erg op aan, maar in de breedte mag niets buiten de kneep uitsteken. Dit gedaan zijnde, laten wij de lijm eerst weer hard worden.

De losse rug.

Nu moet de losse rug gemaakt worden, waarvoor wij een stukje ruggenbord gebruiken. Er is speciaal ruggenbord in den handel, doch wij gebruiken daarvoor grijsbord 50 of 60, of wel leerbord 200.

Met een stukje papier meten wij precies de breedte van den rug van kneep tot kneep op en teekenen dit af op ons ruggenbord. Als lengte nemen wij een paar centimeters meer dan de lengte van den rug en nu snijden wij het afgemeten stukje bord langs de ijzeren liniaal nauwkeurig uit. Wij passen nog even of de breedte precies overeenkomt met de breedte van den rug, want het mag geen millimeter smaller of breeder zijn en probeeren of het strookje in de breedte goed buigzaam is. Dan knippen wij een stevig maar dun papier, evenlang als het ruggenbordje en een d. M. breeder. Dat stuk papier smeren wij aan met lijm, leggen het ruggenbordje in het midden op de lijm en leggen papier en ruggenbordje in de palm van onze linkerhand. Het boek wordt in de rechterhand genomen en de rug van het boek op het ruggenbordje gelegd. Met duim en vingers van de linkerhand worden de met lijm aangesmeerde gedeelten van het papier op het plat geplakt, steeds zorgdragende, dat het ruggenbordje van kneep tot kneep gelijk blijft en nergens uitsteekt. Alleen boven en onder blijft natuurlijk een stuk over, dat wij laten zooals het is. Dat omplakken van het ruggenbordje is een moeilijk werk dat veel handigheid vereischt. Is het ruggenbordje op z'n plaats gewerkt, dan kunnen wij het met beide handen zoo noodig nog wat verschuiven, tot het heelemaal goed zit. Het boek wordt nu even tusschen 2 persplanken gelegd, de planken zoo dicht mogelijk tegen de kneep aan, en flink geperst. Wij laten het boek dan weer drogen. Na een uurtje is de lijm hard genoeg. Het papier van den lossen rug, is geplakt op de oortjes. Die oortjes zitten nu in den weg, wanneer wij straks het linnen naar binnen moeten slaan in den lossen rug, en daarom moeten de oortjes boven en onder, vlak tegen de kneep aan, over een lengte van eenige centimeters worden ingeknipt. Het beste doen wij dat met een scherp mesje. Oppassen dat wij niet te

ver snijden, anders zouden wij de touwen kunnen raken. Dit gebeurd zijnde, gaan wij de bordjes opplakken. Men kan dit op 2 manieren doen.

1e manier.

De bordjes moeten even ver van den kneep verwijderd komen, als het bord dik is. Wij kunnen dus precies de maat nemen van de bordjes, er rekening mede houdend dat het bord aan boven-, onder- en voorkant 3 à 4 m.m. uit moet steken. Hoe grooter het boek, hoe verder het bord uitsteekt. Wij snijden nu beide bordjes langs de ijzeren liniaal zuiver haaks op maat, bestrijken een strook aan één der lengte zijden met lijm, als reeds eerder beschreven en plakken de bordjes één voor één op hun plaats. Dan even persen en laten drogen.

2e manier.

Wij snijden 2 bordjes af iets grooter dan het plat van het boek, met elk één lengte zijde die zuiver recht is. Die zijden worden aangesmeerd en opgeplakt als juist beschreven, dan even persen en laten drogen. Is het boek droog, dan leggen wij het voor ons op de zinken plaat. Het bovenste plat wordt opengeslagen. Tusschen het onderste bordje en het schutblad schuiven wij nu de kantliniaal, totdat de opstaande rand van de kantliniaal precies tegen het boek aansluit. De strook bordpapier, die buiten den rand van de liniaal uitsteekt, wordt langs dien rand met het kartonmes afgesneden.

Wij behandelen zoo achtereenvolgens boven-, voor- en onderkant en daarna het andere bordje op dezelfde manier.

Ik zelf geef de voorkeur aan de 2e manier, vooral wanneer wij later met den lederband bezig zijn. Het groote voordeel is, dat de bordjes overal precies evenver buiten het boek uitsteken.

Van den lossen rug steekt nu nog altijd een stuk uit, aan boven- en onderkant. Deze stukken knippen wij nu voorzichtig af op gelijke hoogte met de bordjes. De lengte van den lossen rug is dus precies gelijk aan de lengte van het bordpapier op het plat.

Nog even een paar opmerkingen.

Het kan voorkomen, dat U eens een oud boek moet inbinden, dat gedrukt is op papier met geschepte kanten. Zoo'n boek wordt heel nauwkeurig ingenaaid, zoodat alle katerns precies gelijk komen liggen en *niet* schoongesneden.

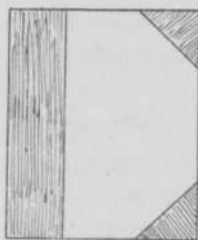
Men vindt tegenwoordig dikwijls boeken, waarvan de breedte der bladen sterk verschilt. Deze boeken worden alleen aan den kop schoongesneden. Voorzijde en onderkant laat men zooals ze zijn.

Een bladzijde van een boek is natuurlijk niet geheel bedrukt, aan alle zijden is een marge opengelaten. Nu snijdt men het boek liefst zoodanig schoon, dat de bovenste marge het kleinste is, dan de zij-marge en de onderste marge het grootst.

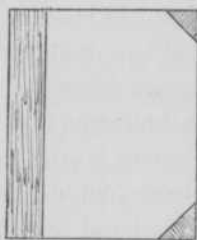
De halffinnen band.

Als regel is bij den halffinnen band de rug en de 4 hoeken met linnen bedekt, de rest van het plat met marmerpapier.

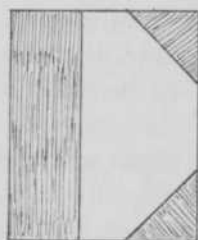
Van de breedte van het plat is iets minder dan $\frac{1}{3}$ gedeelte bedekt met linnen, terwijl de hoeken eveneens op iets minder dan $\frac{1}{3}$ gedeelte uitspringen. Onderstaande teekening geeft een duidelijk beeld van goede en slechte indeeling.

Goede
verdeling

te smal

te breed

fig 8

Is de juiste indeeling op het plat gemerkt, dan snijden wij het linnen voor rug en hoeken, rekening houdende met inslagen van $1\frac{1}{2}$ à 2 c.M.

Het boek leggen wij weer voor ons met den rug naar ons toegekeerd en het linnen voor den rug wordt aangesmeerd met warme lijm, als reeds eerder beschreven. Het linnen wordt op het bovenplat geplakt, het boek een halven slag gedraaid en nu wordt met het vouwbeen het linnen in de smalle kneep geperst. Dit gedaan zijnde wordt het boek omgedraaid, het linnen strak om den rug getrokken, de 2e kneep ingeperst en de rest op het plat glad gestreken. Nu moeten de inslagen naar binnen geplakt worden, en dat is bij een boek met lossen rug niet zoo gemakkelijk.

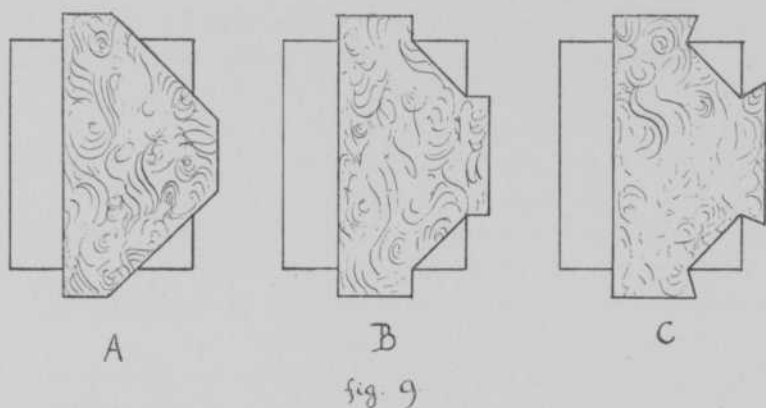
Wij slaan de beide platten weer open en houden het recht-opstaande boek met de linkerhand vast. Met duim en wijsvinger van de rechterhand drukken wij de beide platten goed op de tafel, terwijl wij met de linkerhand het boek een weinig omhoog trekken. De oortjes zijn reeds eerder doorgesneden en door dat trekken ontstaat wat meer ruimte tusschen rug en ruggenbordje. Wij plakken nu vlug den inslag naar binnen. Eerst om het eene plat dan in den rug en dan om het 2e plat. Wanneer het linnen niet glad om den lossen rug heenvalt, dan met het vouwbeen de plooien gelijk strijken. Vooral alles goed en strak duwen. Is de bovenkant gereed, dan den onderkant op dezelfde wijze behandelen. Is de rug klaar, dan nog weer even de kneepen inpersen daar die geleden kunnen hebben door het trekken en duwen dat wij zoo juist hebben moeten doen.

Wij kunnen nu de hoeken opplakken, wat al heel eenvoudig is. Aansmeren — opplakken, uitersten hoek afknippen tot ca. 2 m.M. voor de punt van het boek — inslagen naar binnen plakken.

Nu kunnen wij het marmerpapier op maat snijden. Voor de half linnen band gebruiken wij een siermarmer, dat in tint harmonieert met het linnen.

Dat snijden van het marmer moet nauwkeurig gebeuren, opdat alle hoeken even groot worden. De volgende teekening toont U eenige manieren van toesnijden. Het marmer wordt verondersteld op het plat te zijn geplakt, de inslagen zijn echter nog niet omgeplakt.

Het opplakken van het marmer behoeft ik niet te behandelen,

dat is eenvoudig genoeg, alleen wil ik er even op wijzen, dat het marmer altijd een randje van het linnen bedekt, zoowel van rug als hoeken.

Is ook dit gereed, dan plakken wij op de reeds besproken manier de schutbladen vast en laten het boek een weinig bezwaard, drogen.

Opmerkingen.

Bij de half linnen band gebruiken wij meestal gewerkt schutbladenpapier. Het is natuurlijk niet noodzakelijk om het midden van het plat met marmerpapier te beplakken. Er zijn vele soorten papier, die zich tot dat doel leenen. Dat moet ieder voor zich zelf weten. Wij kunnen ook heel aardige effecten bereiken met 2 verschillende kleuren linnen. Wij kunnen het middengedeelte met stevig wit papier beplakken en daar een teekening op aanbrengen. Hier heeft de volbloed amateur een groot terrein voor zich, waar hij naar hartelust kan experimenteeren.

Hoewel het niet gebruikelijk is, mag men natuurlijk de linnen hoeken ook wel weglaten. Bij een goed boek moeten de hoeken dan echter versterkt worden. Dat doen wij met stukjes francijn perkament.

Wij knippen 4 kleine stukjes francijn perkament in trapeziumvorm met een hoogte van 2 à 2½ c.M. Deze worden aan-

gesmeerd met stijfsel, waardoor het perkament zacht en soepel wordt. Deze stukjes plakken wij om de hoeken heen, echter niet van buiten naar binnen, doch juist omgekeerd. De goede zijde komt aan den binnenkant, terwijl de inslagen op het plat vastgeplakt worden. Met de punt van het vouwbeen werken wij de hoekjes goed om de punten van het boek heen en slaan ze dan plat met een hamer. Het marmerpapier snijden wij zoodanig toe, dat alleen de witte puntjes van de hoeken zichtbaar blijven. Aan den binnenkant van het plat ontstaat nu een keurig wit streepje van het perkament.

Ik wil er nog even op wijzen, dat perkament uitsluitend verkocht wordt aan geheele huiden, zoodat men voor hoeken slechts restanten gebruikt, die over zijn gebleven van een huid, die voor andere doeleinden is gebruikt.

U heeft waarschijnlijk al bemerkt, dat een gebonden boek, in den winkel gekocht, heel anders ingebonden is, dan hierboven beschreven. Dat is ook zoo, want het gekochte boek is grootendeels machinaal ingebonden. Zonder in finesses te treden zal ik in het kort nog even vertellen, hoe een boek in het groot bedrijf behandeld wordt. Het boek wordt machinaal ingenaaid of gehecht, soms op een paar bandjes, soms op een stukje gaas, soms zonder eenige verstrekking. Met een andere machine wordt een lichte kneep gemaakt.

Een derde machine vervaardigt losse banden. Soms ook worden die losse banden nog met de hand of gedeeltelijk met de hand gemaakt. De schutbladen worden met lijm aangesmeerd en daarna het boek in den lossen omslag geplaatst.

Wij zullen nu overgaan tot de behandeling van den lederband. Sinds den oorsprong van het boek is leder altijd het meest gebruikte materieel geweest om boeken in te binden. Boekbinderslinnen is een surrogaat, dat pas in de 19e eeuw in zwang kwam en het is daarom duidelijk, dat het aantal methodes om een boek in leder te binden veel grooter is, dan dat een boek in linnen te binden.

Ik kan ze hier niet alle behandelen. In de eerste plaats wordt voor sommige methodes een zeer groote vakkennis vereischt en bovendien zou de omschrijving daarvan zoo omslachtig moeten worden, dat ik bang zou zijn verwarring te

stichten. Ik zal daarom maar 2 methodes behandelen, de Duitsche en de Fransche. De Duitsche is het gemakkelijkst, de Fransche het mooist. Voor ik tot de beschrijving overga, moet ik eerst eens even over het leder zelf iets vertellen.

Duitsche methode.

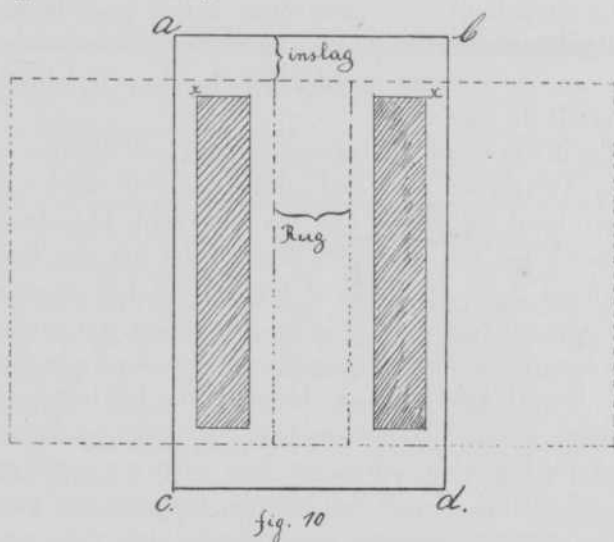
Voor wij aan de eigenlijke leerbewerking toe zijn, moet het boek natuurlijk ingenaaid worden. Dit gebeurt op touw en precies hetzelfde als reeds beschreven. Wanneer wij zoover zijn, dat de kneep gemaakt kan worden, moeten wij aan het volgende denken. Wij hebben vroeger een scherpe kneep gemaakt, doch nu wordt de kneep rond gelaten. De katerns worden dus wel naar buiten geslagen met den hamer, doch wij slaan ze niet nog eens extra scherp uit op de persplanken. De kneep moet zoo hoog worden als de dikte van het bord, dat wij willen gebruiken.

De verdere behandeling is weer precies als bij den halflinnen band beschreven. De losse rug wordt gemaakt, doch bij het afpersen daarvan worden de persplanken niet tegen de kneep aangebracht, doch een klein eindje er van af.

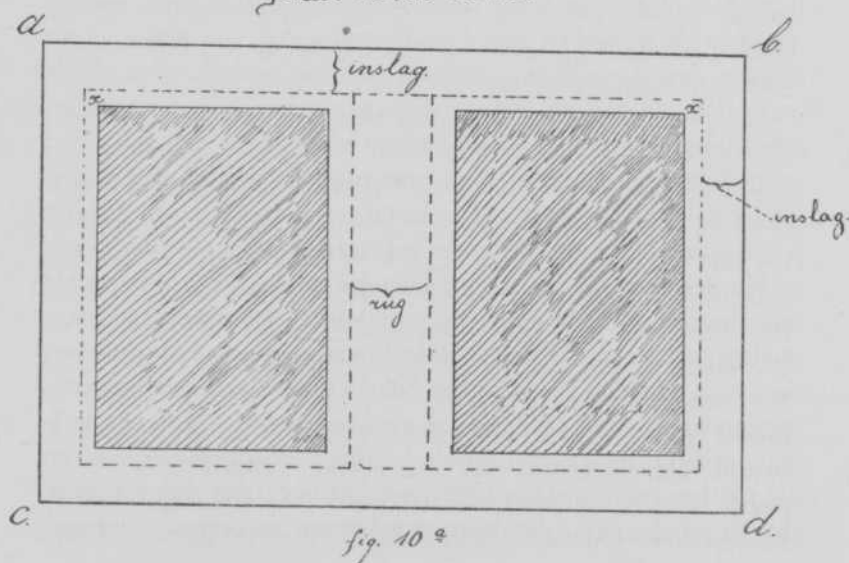
De bordjes worden opgeplakt en afgesneden. In de eerste plaats moeten wij eraan denken, dat wij nu geen stroobord gebruiken, doch grijsbord en dan moeten de bordjes wel een c.M. van de kneep verwijderd zijn.

Voor wij verder gaan, maken wij de punten van het boek met een mesje en een vijltje rond. Dat rondmaken moet men niet overdrijven. Wij kunnen nu, na het plat verdeeld te hebben, het stuk leer voor den rug uitsnijden, terwijl wij de stukjes voor de hoeken uit kop en pooten van de huid snijden. Dat stuk leer voor den rug is veel te dik om zoo gebruikt te worden en moet gedeeltelijk uitgedund worden, maar voor wij daarmee beginnen, gaan wij het leer soepel maken. Het stuk leer ligt dwars voor ons op den steen, goeden kant naar boven. Wij krullen nu den rand om en wrijven met beide handen het leder heen en weer over elkaar. Telkens gaan wij een beetje verder, zoodat alle deelen goed gerold worden. Met de hoeken doen wij hetzelfde en nu kunnen wij met uitdunnen

beginnen. Dat is geen gemakkelijk werk. Eerst passen wij het leer nog eens om den rug heen om te bepalen, hoe groot de inslagen zijn en waar precies de rug komt. Dit om te bepalen, welke gedeelten uitgedund moeten worden. Bekijk U eens de volgende teekening:

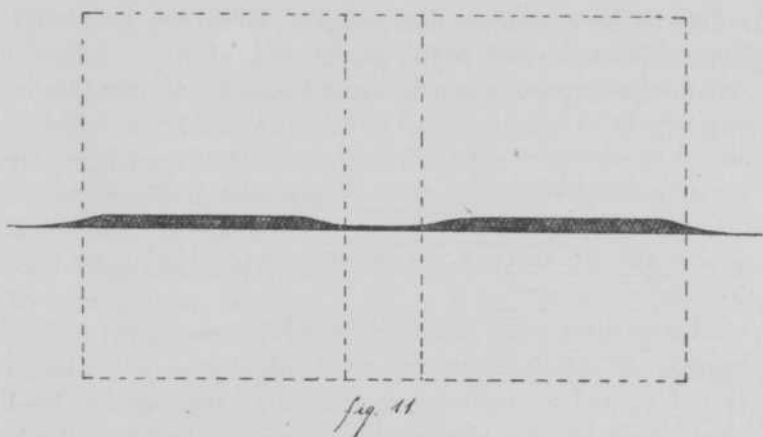
G geheel leeren band.

Het vierkant a-b-c-d- stelt het stuk leer voor. De stippellijnen duiden de omtrekken van het opengeslagen boek aan. De beide vertikale stippellijnen geven de breedte aan van den rug van het boek. Alleen de gearceerde stukken behoeven niet uitgedund te worden. Van af die stukken wordt het leer glooiend uitgedund, hoe meer naar buiten hoe dunner, de randen zelf zoo dun als papier. In den rug moet het leer ter plaatse van de kneepen het dunste zijn, doch natuurlijk niet zoo dun als de randen.

Het stuk leer wordt op den steen gelegd, met den binnenkant omhoog. Wij zullen eerst den rand a-b onder handen nemen en dezen rand leggen wij van ons afgekeerd. Met de linkerhand wordt het leer vastgehouden, zoodat het niet kan verschuiven en in de rechterhand houden wij het dunmes, dat vlijmscherp moet zijn. Gaande in de richting b-a snijden wij nu zoo lang en zoo breed mogelijke repen van de binnenzijde van het leer af. Het mes moet bijna plat op het leer liggen en wij snijden alleen met het gedeelte van punt tot kromming. Na een paar sneden wordt het mes even aangezet op een stukje pijpensteel. U zult wel spoedig ondervinden, vooral in het begin, dat het mes nog wel eens uitschiet en al ons werk vernietigt, maar alle begin is moeilijk, en men moet geduld hebben. Het uitdunnen moet vooral gelijk gebeuren, zonder dikke plekken. Wij dunnen zoo door tot wij aan x zijn gekomen en nemen dan de andere zijden en den rug onderhanden en de zijkanten, daarna de hoeken. Dat uitdunnen is een werk, dat ons eenige uren kan bezig houden, want alleen met een goed uitgedund stuk leer kan een mooie rug gemaakt worden. Hieronder volgt nu nog even een teekening van de doorsnede van het uitgedunde leder, met de onderlinge verhoudingen tot het boek.

Het leer kan nu om den rug worden geplakt. De binnenzijde van het leer wordt goed dik met stijfsel ingesmeerd, eenige malen achtereen, zoodat het leer soepel wordt. Wij nemen het stuk leer dan in de linker hand en plaatsen met de rechterhand den rug van het boek op het leer. Met duim en vingers van de linkerhand wordt het leer zoo goed mogelijk op de platten geplakt. Dan zetten wij het boek met den rug naar boven in de pers, die voor ons ligt en nu kunnen wij met

beide handen het leer flink om den rug duwen. Denk er aan, de kneep wordt *niet* ingeperst en is dus, wanneer het leer om den rug zit, niet meer zichtbaar. Is het leer flink strak opgeplakt, dan laten wij het boek eerst drogen.

De inslagen zijn dus nog *niet* naar binnen geplakt. Wij wachten tot het leer goed droog is en strijken daarna de inslagen opnieuw met stijf sel aan, waarna de inslagen op de gewone wijze naar binnen worden geslagen. (Denk er aan om eerst weer de oortjes in te knippen of snijden). Het leder zit nu op zijn plaats en wij gaan nu „hoofdjes” maken. Stijf sel droogt niet zoo gauw als lijm en daarvan maken wij gebruik. Wij slaan voor- en achterplat open, waardoor ruimte ontstaat tusschen rug en ruggenbordje.

Wij steken onzen duim in die opening en schuiven den inslag van het leer daar ter plaatse omhoog. Een paar m.M. is voldoende. Nu slaan wij het boek weer dicht en zetten het recht op. Wij nemen een buigzaam strookje karton en buigen dat om den rug heen, bovenzijde gelijk met de bovenzijde der platten. Ter hoogte van den rug steekt dus wat leer uit, dat wij juist omhoog geschoven hebben en dat stukje strijken wij met een vouwbeen plat, zoodat het over het kapitaalband heen komt te liggen. Het kapitaalband komt dus onder een lederen afdakje te liggen. Wij plaatsen het juist gemaakte hoofdje even op den steen en drukken (niet strijken) den rug bij den steen nog eens flink met het vouwbeen aan. Daarna wordt het

2e hoofdje op dezelfde wijze gemaakt. Alles nog eens even goed aandrukken en de rug is gereed.

Hieronder nog even een teekening van de doorsnede van het hoofdje.

Het opplakken der hoeken zal geen moeilijkheden opleveren. De inslagen der hoeken worden met de punt van het vouwbeen om de ronde hoeken van het bord gewerkt. De ribbels die daardoor ontstaan, worden voorzichtig met een hamer plat geslagen. Het leer, dat op het plat is geplakt, ver- toont door al het duwen en schuiven natuurlijk ruwe kan- ten.

Wij teekenen nu af, hoever het marmerpapier moet komen, zoowel bij den rug als bij de hoeken. Op die hoogte snijden wij met een scherp mes langs de liniaal zuiver rechte kanten aan het leer. Natuurlijk moeten die sneden doorloopen, ook op de randen en aan de binnenzijden der platten (de spiegels). Is het leer overal tot op het bord doorgesneden, dan trekken wij de afgesneden randen van het bord af. Het marmerpapier wordt precies op maat gesneden en op het plat tegen het leer aangeplakt, dus niet er over heen, zooals wij bij den linnen band hebben gedaan. Er mag natuurlijk geen verschil in hoogte zijn tusschen leer en papier. Dit om nog eens extra er op te wijzen, hoe dun het leer wel uitgedund moet worden. Het marmer wordt op de gewone wijze naar binnen geslagen, de schutbladen worden op de bekende wijze vastgeplakt en het boek is gereed.

De hierboven beschreven Duitsche methode wordt over het algemeen weinig toegepast, maar toch kan het geen kwaad om eens een boek op die manier in te binden, omdat men dan wat meer handigheid krijgt in de leerbewerking en die handigheid komt ons dubbel te pas bij de thans volgende Fransche methode, die veel ingewikkelder, maar ook veel mooier is.

De Fransche methode.

Ik zal bij de beschrijving hiervan nog wel eens genoodzaakt zijn om wat betreft sommige onderdeelen van het binden diverse gebruikelijke manieren te vertellen. Ik kan ze U niet allemaal beschrijven. Dat zou te omslachtig en uitgebreid worden en per slot van rekening is dit boekje ook niet bedoeld voor vaklieden. De Fransche methode is al zeer oud en werd al spoedig na haar ontstaan in de meeste landen van Europa gevolgd, echter niet overal in de details gelijk, doch meer wat betreft de hoofdzaken. In den loop der jaren ontstonden dus talrijke nevenmethodes, die toch alle eigenlijk neer komen op de Fransche en als zoodanig worden betiteld. Men spreekt gewoonlijk van een „Half Fransche band” en een „Geheel leeren band”. Beide banden ontstaan op dezelfde wijze, doch bij den half Franschen band zijn natuurlijk alleen rug en hoeken van leer. Wij moeten in ieder geval direct onderscheid maken tusschen de volgende methodes in de Fransche.

- 1e. Op „echte” touwen genaaid.
- 2e. De rug ingezaagd, het leder direct op den rug geplakt.
- 3e. Gladde inlegrug.
- 4e. Namaak touwen op inlegrug.
- 5e. Namaak touwen direct op den rug.
 - I. Schutblad ingenaaid.
 - II. Schutblad geplakt.
 - A. Touwen geplakt.
 - B. Touwen doorgestoken.

Dit zijn alleen de voornaamste verschillen, die alle weer met elkaar gecombineerd kunnen worden. Zooals ik reeds zeide, er zijn er nog meer, vooral wat betreft het bevestigen van het schutblad, maar als U bovengenoemde methodes vol-

komen meester bent, kunt U al best tevreden zijn. Laat ik dan eerst maar eens praten over het innaaien. U heeft alle wel eens een zeer oud boek gezien, een Statenbijbel, of reisverhaal, in leder gebonden en het zal U dan waarschijnlijk zijn opgevallen, dat bij die boeken de rug voorzien is van een aantal uitstekende ribben. Deze ribben zijn ontstaan, door de touwen, waarop het boek is ingenaaid en die op den rug liggen inplaats van in een zaaggleuf. Bijna alle oude boeken vertoonen die ribben en de vroegere boekbinders zullen dus wel hun redenen gehad hebben om de boeken op die manier in te naaien. Die redenen hadden ze inderdaad en één van de voornaamste was wel, dat in den ouden tijd de lijm onbekend was. Men plakte met stijf sel of een afkooksel van perkament snippers, maar hoewel dat zeer goede kleefmiddelen zijn, bezitten ze toch niet die groote kleefkracht van lijm. Wanneer wij den rug inzagen, worden de zaagsneden bij het lijmen geheel met lijm gevuld en zodoende vormt een zoodanige rug één compacte massa. De boekbinders in oude tijden kenden de lijm niet en moesten dus trachten op andere wijze den rug zoo sterk mogelijk te maken. Dat deden ze in de eerste plaats, door de touwen dicht bij elkaar te plaatsen, zoodat een betrekkelijk klein boek gewoonlijk al op 5 touwen werd genaaid.

Verder werd de rug zoo min mogelijk beschadigd en legden men dus de touwen tegen den rug aan, inplaats van in een zaagsnede. Bij kleinere boeken gebruikte men enkelvoudige touwen, bij zware boeken dubbele touwen, paarsgewijze naast elkaar. Het naaien bij enkele touwen ging als volgt:

Eerst werd de rug ingedeeld en de touwen gespannen. De naald en draad ingestoken en direct het eerste touw naar buiten gestoken, om het touw heengeslagen en vlak er vóór weer naar binnen gestoken, dan het volgende touw enz.

Bij dubbele touwen werd de naald tusschen de eerste touwen naar buiten gebracht, om het eerste touw geslagen en daarvóór weer ingestoken, achter het 2e touw weer naar buiten gebracht, om het 2e touw geslagen en tusschen de beide touwen door weer naar binnen gestoken. Dan kwam het volgende paar aan de beurt. Nevenstaande teekening maakt een en ander voldoende duidelijk.

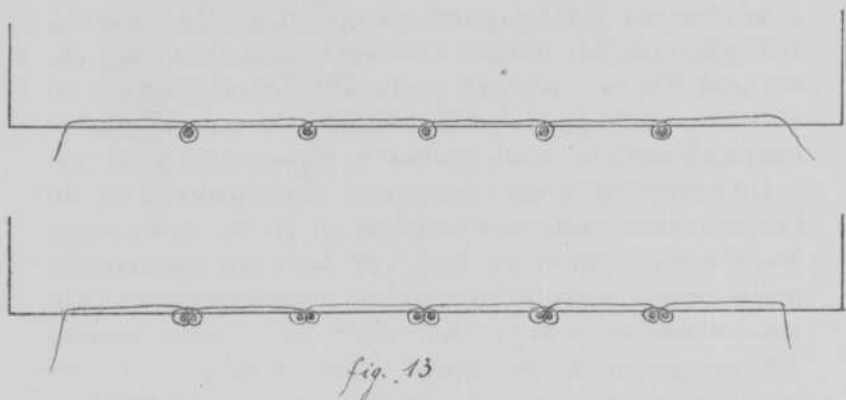

fig. 13

Door deze manier van innaaien, ontstonden natuurlijk op den rug ribben, en daar het leder strak om den rug werd getrokken bleven die ribben zichtbaar. Wanneer men dus zulk een boek ziet en de ribben zijn ontstaan door de touwen, dan zegt men dat het boek „op echte touwen genaaid is”. Nu ziet zoo’n boek met ribben er gewoonlijk aardig uit en later, toen men de boeken niet meer op echte touwen naaide, omdat dat een heel werk is, wilde men toch wel graag een boek met ribben op den rug hebben en deze maakte men nu van smalle reepjes karton, of leer, die op de plaats van de echte touwen op den rug werden geplakt, of men plakte de reepjes op een stukje ruggenbord, dat tegelijk met het leer om den rug werd getrokken. Hoe dat nu precies gebeurt, zal ik later beschrijven, maar eerst moeten wij het nu eens even hebben over de schutbladen en het bevestigen der borden.

De schutbladen.

Wij hebben het boek uit elkaar genomen, schoongemaakt, gerepareerd, gecollationeerd en geperst, en zouden dus nu de oortjes aan kunnen plakken.

Dat doen wij echter nu nog niet, doch wij zoeken eerst het schutblad uit, dat wij willen gebruiken. Bij een half leeren band staat Fransch handmarmer, zoowel voor platbedekking als schutblad, heel mooi. Er bestaat zelfs een geheele serie z.g. „Ancien”, welke imitaties zijn van de vroeger gebruikte schutbladen.

Wij zoeken dus het schutblad uit, en snijden daaruit 2 stukken, die dubbel gevouwen, even groot zijn als een blad van het boek. De twee gevouwen schutbladen worden nu elk, bij de vouw om de 1e en laatste katern geplakt, precies als de oortjes en wanneer ze omgeplakt zijn volgen *daarop* de oortjes.

Nu snijden wij uit een vel stevig wit papier wederom 2 stukken, die dubbelgevouwen even groot zijn als een blad van het boek. Deze twee witte schutbladen worden met een smal randje geplakt tusschen oortje en schutblad. Wanneer wij dus van boven af aan tellen, krijgen wij,

1. Oortje, geplakt om katern.
2. Dubbel wit schutblad, geplakt op gekleurd schutblad.
3. Dubbel gekleurd schutblad geplakt om katern.
4. Katern.

Zie volgende teekening in doorsnede.

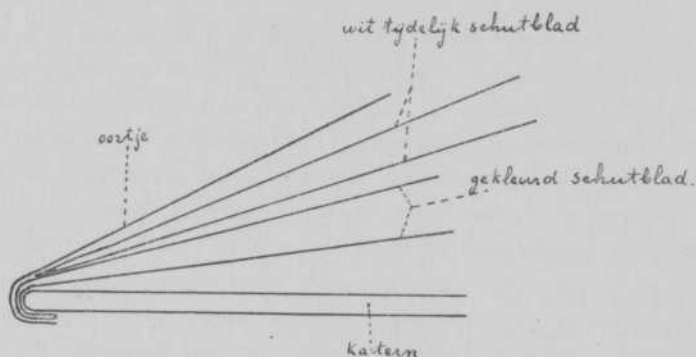

fig. 14

Daarna wordt het boek op de gewone wijze ingezaagd, dus *niet* de bovenste en onderste katern. De touwen gespannen en het boek ingenaaid. De touwtjes worden uitgevlasd, doch *niet* opgeplakt. Wij laten de uitgevlasde touwtjes los hangen en bergen ze voorloopig op tusschen twee strookjes papier. Het beste kan men een reepje papier dubbel vouwen. Op de vouw worden ter hoogte der touwtjes gaatjes gemaakt en met een naald de touwtjes door die gaatjes gepeuterd.

Bij methode II (geplakte schutbladen) wordt alleen het oortje om de katern geplakt en daarna het dubbele *witte*

schutblad tusschen oortje en katern geplakt. Het gekleurde schutblad komt pas aan de beurt, wanneer het boek al geheel gebonden is.

De rug wordt nu ingelijmd. Het boek schoongesneden, de rug rondgezet en weer een *scherpe* kneep gemaakt, vooral precies even hoog als de dikte van het te gebruiken bordpapier. Kapitaalband opgeplakt. De rug behoeft nu verder niet versterkt te worden, wanneer het leer direct op den rug wordt geplakt, maken wij echter een lossen rug dan wordt een strookje papier op den rug geplakt. Wanneer wij zoover zijn, gaan wij eerst het bordpapier bevestigen. Dat kunnen wij weer op verschillende manieren doen, waarvan de meest gebruikelijke alweer zijn de methodes A. en B., reeds eerder genoemd.

Bevestiging der borden.

Voor al bij den halfleeren band doen wij beter het bord, nadat het bevestigd is, langs de kant lineaal af te snijden. Wij nemen dus eenvoudig 2 stukken grijsbord, precies even dik als de kneep hoog is. Met den glad gesneden kant, plaatsen wij het bord *tegen de kneep aan*, nadat wij eerst de touwtjes uit het papier hebben getrokken. Er is dus geen tusschenruimte tusschen kneep en bordpapier. Dan plakken wij de geplozen touwtjes op het bord vast, met stijf sel. De touwtjes vooral goed platstrijken, anders zijn ze later door het leer heen zichtbaar. Dan goed laten drogen. Dit was methode A., de gemakkelijkste. Methode B. is als volgt. Het bord wordt tegen de kneep aangeplaatst. Een c.M. van den kneepkant af, teekenen wij precies aan op welke hoogte de touwtjes zich bevinden. Wij nemen de bordjes weer weg en boren gaatjes op de gemerkte plaatsen. Nu brengen wij de borden weer op hun plaats, steken de touwtjes door de gaatjes heen en plakken ze aan de binnenzijde vast, waarna wij de gaatjes met een hamer dichtslaan. Zijn de touwtjes droog, dan schrappen wij ze met een mes aan den binnenkant (de spiegel) zoo veel mogelijk glad. Welke manier men ook toepast, steeds moet worden zorg gedragen, dat de touwtjes zoo min mogelijk zichtbaar zijn.

Indien de touwen droog zijn, kunnen de bordjes langs de kantliniaal worden afgesneden en de punten rondgemaakt. Nu komt nog een belangrijke kleinigheid, die niet vergeten mag worden. Dáár waar het bord tegen de kneep aankomt, snijden wij met een scherp mes een heel klein hoekje van het bord af, aan kop en staart van boven en onder plat.

Er worden dus 4 kleine inkepingen gemaakt, daar waar de kapitaalbandjes beginnen en eindigen. Wij kunnen nu het leer toesnijden en uitdunnen, als reeds eerder uitvoerig beschreven. Ook het opplakken op rug en platten gaat op precies dezelfde wijze. Zoodra wij echter aan de inslagen toe zijn, komt er verandering.

Wij hebben ditmaal geen lossen rug gemaakt, zoodat het leer op den rug vastgeplakt zit en toch moeten de inslagen, ook bij den rug naar binnen geplakt worden. Wij trekken daarom voorzichtig het leer bij kop en staart een weinig van den rug los, niet verder dan noodig is om den inslag in te plakken. Terwijl wij den inslag naar binnen schuiven in den rug, voegen wij stijfsel bij, zoodat het leer van den inslag zich op den rug vasthecht. Denk er aan om het „hoofdje” te maken. Is de rug geheel gereed, maar nog niet droog, dan nemen wij een langen draad stevig boekbindersgaren. Deze wikkelen wij eenige malen evenwijdig met den rug om het boek, ter hoogte van de kneep. Deze draad komt dus *in* de inkepingen te liggen, die wij gemaakt hebben. De draad wordt stevig aange trokken, zoodat de inkepingen zichtbaar worden en het leer daar ter plaatse indeukt. Dan binden wij de uiteinden van de draad stevig aan elkaar vast en laten het boek drogen. Is de rug droog, dan wordt de draad verwijderd, doch de deuken blijven bestaan. Wij kunnen nu de hoeken plakken, de randen van het leer schoonsnijden en het plat van marmer voorzien. Men mag natuurlijk ook de hoeken weglaten en het geheele verdere plat met marmer beplakken, de hoeken worden dan voorzien van stukjes perkament, als beschreven bij den linnen rug. Zijn hoeken en marmer droog, dan kunnen wij over gaan tot het laatste bedrijf. Wanneer wij het plat openslaan, dan zien wij eerst het oortje, dan 2 witte schutbladen en daarna het gekleurde schutblad. Het oortje wordt, voor zoover het zicht-

baar is, afgescheurd en daarna worden de 2 witte schutbladen verwijderd. Voorzichtig, dat het gekleurde schutblad, waarop ze zijn vastgeplakt, niet beschadigd wordt. Dat verwijderen van oortje en witte schutbladen was noodig, om den rug ruimte te geven. Het boek valt nu veel beter dicht. Nu kunnen de gekleurde schutbladen worden vastgeplakt en bij de Fransche methode is dat omslachtiger dan bij de Duitsche. Wij nemen eerst maar den voorkant van het boek. Het plat wordt geheel opengeslagen, dan het schutblad met stijf sel aangestroken en met de hand op den spiegel geplakt.

Het plat mag volstrekt niet dichtgeslagen worden, maar blijft opengeslagen liggen tot het schutblad *geheel droog* is. Eerst dan kunnen wij den achterkant van het boek op dezelfde wijze behandelen. Indien wij het plat dicht zouden slaan voor het schutblad geheel droog is, zou dit in kreukels in de kneep komen te liggen en behalve dat dat leelijk staat, kan het ook belemmerend werken op het goede dicht vallen van het boek.

Nu moet ik nog even terug gaan, naar methode II van de bevestiging der schutbladen. Het boek is geheel gebonden, rug, plat en hoeken zijn gereed, alleen het schutblad ontbreekt nog. Wij slaan nu het voorplat open en verwijderen eerst oortje en dubbel wit schutblad. Nu moet het gekleurde schutblad worden gesneden en dat is een uiterst nauwkeurig werk, want de schutbladen moeten natuurlijk precies even groot zijn als de bladen van het boek. Wij vouwen dus eerst het ruw uitgesneden schutblad dubbel. De hoogte wordt dan precies gelijk gemaakt aan de hoogte der boekbladen, doch de breedte van het ééne blad moet iets meer worden dan de breedte die gelijk gemaakt wordt met de breedte van de boekbladen. Dat doen wij, omdat de opstaande kneep rand en de dikte van het bord eenige ruimte innemen. Zijn de bladen op maat gesneden, dan wordt het eerste stel schutbladen voorzichtig en nauwkeurig op hun plaats gebracht en met een randje aan de 1e katern bevestigd. Dan het gedeelte aangesmeerd, dat tegen den spiegel komt te zitten en ook dat vastgeplakt. Dan weer open laten drogen en daarna de achterkant op dezelfde wijze

behandeld. Ik waarschuw nog eens, dat deze methode uiterst moeilijk en omslachtig is.

Wij zullen nu even den gladden inlegrug bespreken. De bewerking tot en met het bevestigen en afsnijden der borden blijft, zooals beschreven is. Alleen kunnen wij op den rug zelf van kneep tot kneep een dun reepje papier plakken voor versterking. Het leder voor den rug wordt toegesneden en uitgedund. Wij snijden nu een stukje ruggenbord even lang als de borden en dat precies zoo breed is als de afstand van kneep tot kneep. Wij nemen nu een rond stokje en rollen daar een stukje papier op. Is het papier eenige slagen om het stokje gerold, dan leggen wij het ruggenbord in de lengte tusschen stokje en papier en rollen weer verder.

Daarna weer terug rollen en nu zien wij, dat het ruggenbordje bol (of hol) is gaan staan. Het leer wordt nu aangesmeerd, het ruggenbordje met den bollen kant naar onder precies in het midden van het leer gelegd en nu wordt het leer plus bordje om den rug geplakt. Wij duwen en schuiven natuurlijk net zoolang tot het bordje precies op zijn plaats zit. Het groote voordeel van dezen inlegrug is, dat wij nu straks den inslag om den inlegrug heen kunnen plakken en dus niet het leer weer van den rug af behoeven te trekken.

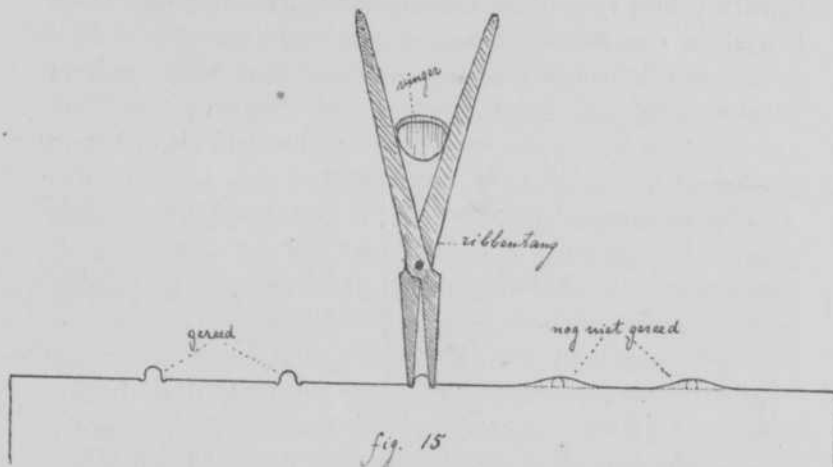
De geheele behandeling is vrij eenvoudig. Wanneer wij veel boeken in behandeling hebben, loont het zich wel om linnen in plaats van papier om het rondstokje te rollen, het een weinig vast te plakken en perkament te gebruiken.

Wij zijn nu toe aan het boek op echte touwen genaaid.

Echte touwen.

De wijze van innaaien heb ik reeds behandeld, en ook het bevestigen der borden enz. levert geen moeilijkheden meer op. Het leder wordt gereed gemaakt en aangesmeerd en daarna op de gewone wijze direct op den rug geplakt. Het boek in de pers geplaatst en het leer goed om den rug geduwd. De touwribben zijn nu al duidelijk zichtbaar, maar de ribben zijn nog niet scherp afgebakend. Wij nemen nu de ribbentang in de rechterhand en knijpen de tang open, precies ter breedte van

de ribben. De middelvinger wordt tusschen de tang ingestoken, zoodanig dat de bek op juiste breedte blijft staan en nu strijken wij met de tang de ribben scherp af, van kneep tot kneep gaande. Het rekbare vochtige leer wordt dus vlak naast de ribben tegen den rug aangedrukt en plakt daar vast. Het is een zeer eenvoudig werk en onderstaande teekening maakt verdere toelichting overbodig.

Dan laten wij den rug drogen en de verdere afwerking is precies als reeds eerder beschreven.

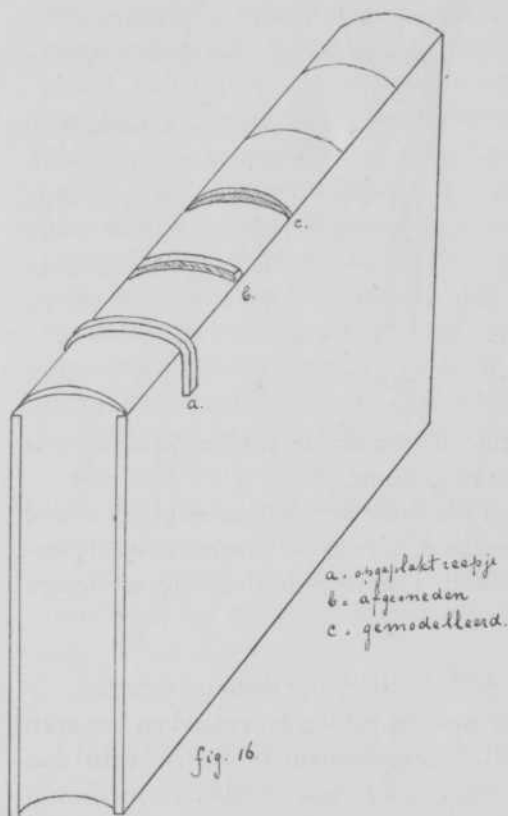
Nu is het mogelijk om een boek het aanzien te geven of het op echte touwen is ingenaaid, terwijl het werkelijk op de gewone wijze is ingenaaid. Hiervoor bestaan weer eenige manieren.

Namaak touwen direct op den rug.

Het boek wordt op de gewone manier ingenaaid en bewerkt, en de borden bevestigd en afgesneden. Is dat gebeurd dan plaatsen wij het boek even in de pers, zoodanig dat de rug flink uitsteekt.

Van stevig, buigzaam bordpapier, of nog beter van leer, snijden wij nu evenveel smalle reepjes, als wij ribben willen maken. De ribben moeten eenige centimeters langer zijn als de rug breed is. De breedte van de reepjes is even breed als een touw. Wij teekenen nu op den rug aan, waar de ribben

moeten komen, smeren de reepjes met lijm aan en plakken ze op die plaatsen stevig op den rug vast, en daar ze langer zijn dan de breedte van den rug, komt een gedeelte op het plat te zitten. Zijn alle reepjes goed vastgeplakt, dan gaan wij ze met een scherp mes modelleeren, juist alsof het echte touwen waren. Dus in het midden van den rug het dikste en naar de knepen glooiend toeloopend. De stukjes, die op het plat zaten, worden geheel verwijderd. Onderstaande teekening doet U de bewerking zien.

Het boek wordt nu verder precies behandeld als of het op echte touwen was genaaid.

Namaak touwen op inlegrug.

Ook deze bewerking is eenvoudig. Wij snijden het rugenbord voor den inlegrug als reeds beschreven, maar rollen het niet bol. Op het inlegrugje teekenen wij af, waar de reepjes moeten komen, plakken die op, modelleeren ze en plakken den inlegrug met de reepjes tegelijk met het leer

op den rug, als reeds eerder beschreven. De afwerking blijft gelijk aan de vorige.

U moogt er wel aan denken om het bord voor de inlegrugjes niet te dik te nemen, anders rondt het zich moeilijk om den rug heen.

Wij hebben nu de voornaamste bindmethodes behandeld, doch ik kan het hoofdstuk niet afsluiten, zonder een enkel woord gezegd te hebben over den perkament band. Men gebruikt over het algemeen drie soorten perkament en wel: kalfsperkament of echt-hoorn, schapenperkament en francynperkament of nieuw-hoorn. Francyn perkament is een soort schapenperkament, doch op bijzondere wijze gelooïd. Met perkament, dat wij om oude boeken aantreffen is gewoonlijk kalfshuid. Het is een onverslijtbaar materiaal, doch zoo moeilijk te verwerken, dat ik er hier geen beschrijving van wil geven.

Schapenperkament wordt hoofdzakelijk voor archiefbanden gebruikt.

Wil men echter met alle geweld een boekje in perkament binden, of half perkament, dan kan men heel aardige resultaten bereiken met francynperkament. Het stugge perkament wordt zacht en zeer rekbaar, wanneer het met stijfsel wordt ingesmeerd. Men kan het dan gemakkelijk verwerken. Zoodra het echter gaat drogen, begint het te trekken en een boek in perkament gebonden, valt haast nooit mooi dicht.

Een francyn perkamenten band maken wij precies hetzelfde als de linnen of half linnen band, dus met een kneep ruimte. Is nu het boek heelemaal klaar, doch het perkament nog vochtig, dan nemen wij 2 stukken stevig koord, iets langer dan het boek. Zoowel boven als onder, leggen wij die stukken koord op de kneep en daarna boek en koord tusschen twee persplanken. Het koord moet vooral precies in de knepen liggen. Wij plaatsen het geheel in de pers, en nemen het boek er niet uit voor het geheel droog is. De koorden hebben nu een mooie kneepruimte gemaakt, die nooit meer verdwijnt.

Indien het perkament erg doorzichtig is, beplakken wij eerst rug en borden met wit of geelachtig papier. Met koffie kan men desgewenscht het boek „oud” maken. Een in perkament gebonden boek behoeft niet op touw gebonden te worden, men mag ook bandjes gebruiken of repen perkament. Alvorens ik nu verder ga, moet ik nog een paar algemeenheden behandelen. Ik heb U nu verteld, hoe men een boek kan inbinden, en er tevens op gewezen, dat er meerdere manieren bestaan, dan ik beschreven heb. Dat zal U vooral duidelijk worden, wan-

neer U eens les mocht nemen bij een gediplomeerd boekbinder.

De verschillen zijn overigens gering en hebben meer betrekking op bepaalde onderdeelen.

U behoeft bij het boekbinden, vooral wat betreft het afwerken van den band ook natuurlijk niet letterlijk mijn voorschriften op te volgen. Het zou heel verstandig zijn, indien U dat in den beginne wel deed, maar zoodra U het klappen van de zweep een beetje kent, is er voldoende terrein aanwezig om Uwe fantasie te hulp te roepen. Boekbinden is een kunst en kunst kan men iemand niet leeren, wel de techniek. Om een paar voorbeelden te noemen:

Een geheel leeren band leent zich uitstekend voor inlegwerk met verschillende kleuren leer.

Men kan de kanten van het bordpapier afvlijen, rondingen en inhammen maken, zooals men veelvuldig bij oude boeken aantreft, vooral het Florentijnsche bindwerk is hierom bekend.

Een francyn perkamenten band kan beschilderd worden.

Men kan combinaties maken van leer en perkament enz., enz. Ik laat het verder aan U zelf over om te bedenken op welke wijze een fraaie band gemaakt kan worden.

Wie veel aan boekbinden doet, gaat zich al spoedig interesseeren voor boekbanden en het is misschien niet ondienstig om in het kort te vertellen, welk materiaal vaklieden voor hun boeken gebruikten en gebruiken.

De meeste oude boeken zijn gebonden in kalfsperkament, een enkele in ezelshuid. Daarnaast vindt men veel kalfsleder en wit of geelachtig varkensleer. Dit laatste is een zeer duurzaam materiaal. Helaas komen tegenwoordig de meeste „varkenshuiden” van den rug van een schaap.

Dan vinden wij Juchtleder, een mooie wijnroode leersoort, waarin kleine ruiten geperst zijn. Het leer heeft een eigenaardigen prettigen geur. Tegenwoordig wordt ook dit leer bijna altijd in imitatie geleverd, zelfs met den geur van echt juchtleer. De imitaties zijn bijna altijd van schapenhuid.

Bokleder, Levantijsche Marokijn en schapenleer besprak ik al eerder.

In de 19e eeuw werd fluweel veel als bindmateriaal ge-

bruikt, vooral voor albums. Tegenwoordig vindt men het weinig meer.

Een tijd lang bond men hoofdzakelijk in gewoon boekbinderslinnen, maar in den laatsten tijd zijn de soorten belangrijk uitgebreid. Vooral de Duitschers spannen zich in om voortdurend met nieuwe soorten aan de markt te komen. Sommige van die soorten weten zich dan te handhaven, andere verdwijnen weer. De Engelschen staan boven aan, wat betreft fabricatie van boekbinderslinnen en wel in het bijzonder de „Winterbottom Book Cloth Co Ltd.” te Manchester, een wereldfirma, die een groot aantal fabrieken bezit over geheel Engeland verspreid.

Zij maken boekbinderslinnen uit zuiver linnen, zooals Art-linen en linen-Buckram, en uit katoen. De meest bekende soorten zijn het Extra Gewerkt linnen en het zwarte linnen. Daarnaast vinden wij het Imperial linnen met dien eigenaardigen metaalglans en verschillende soorten Art-Vellums. In deze laatste soorten treft men veelvuldig dictaat cahiers aan, terwijl ook haast alle leerboeken over handelscorrespondentie ermede zijn gebonden.

Weer duurdere soorten zijn de Buckrams en het Art Canvas, die voor duurdere boekwerken, die veel in handen komen, worden gebruikt.

De Duitschers zijn vooral na den wereldoorlog op de markt gekomen met vele linnen soorten. Zij imiteeren het Extra gewerkte linnen der Engelschen, doch het blijft van veel minder kwaliteit. Daar tegenover staat, dat de Duitschers het eerste de groote serie z.g. „Matlinnen” gebracht hebben. Zeer veel boeken zijn daar tegenwoordig in gebonden. Men treft het aan in ordinaire, betere en fijne kwaliteiten en er zijn heele mooie soorten onder. Er zijn in Duitschland een vrij groot aantal flinke fabrieken, die alle boekbinderslinnen fabricceeren, en daar die meeste fabrieken hunne artikelen afzonderlijke namen geven is het niet goed mogelijk om daarvoor uniforme namen hier op te geven. Een uitzondering is wellicht het „Ballon linnen”, één van de fijnste soorten, die door alle fabrieken met dien naam wordt aangeduid.

Nauw verwand aan het boekbinderslinnen, is het kunst-

leder. Kunstleder is veel sterker dan boekbinderslinnen en wordt veel gebruikt voor wijnkaarten en mappen op de leestafels der Restaurants. Men noemt het naar de fabrieken gewoonlijk Pegamoid, Dermatoid, Pluviusin, Rexine, enz., enz. doch het is allemaal kunstleder, het eene wat beter dan het andere, doch de meeste kwaliteiten zijn goed.

Kantoorboeken worden weer in heel andere stoffen gebonden. Gewoonlijk in zwart Canefas of grijs beverteent, ook wel moleskin genaamd. Ook vindt men wel zuiver grijs linnen, dat trouwens ook voor gewone boeken gebruikt wordt.

Verder bestaat er nog een heele serie boekbinderslinnen, welke in Amerika wordt gefabriceerd en die weer afwijkt van de Engelsche en Duitsche soorten. Veel treft men die Amerikaanse soorten echter niet aan.

Voor gewone lees- en studieboeken wordt bijna altijd stroobordpapier gebruikt en, zooals ik reeds vroeger vertelde, voor een in leer gebonden boek grijsbord, dat veel taaier en vaster is.

Stroobord wordt gemaakt van stroo, zooals de naam al aanduidt, en grijsbord van oud papier, z.g. „snippers”. Voor heel kostbare boeken neemt men het liefst z.g. echt „Zaanschbord” dat vervaardigd wordt van oude manilla trossen. Echt Zaanschbord is zeer duur en moet niet verward worden met grijsbord, dat ook wel in de Zaanstreek wordt gefabriceerd. In vroeger tijden, toen bordpapier nog niet of bijna niet bekend was, werden de platten meestal van eikenhout vervaardigd.

U zult wel eens boekjes aangetroffen hebben, in leer gebonden, (meestal peau de Suède) met slappen kaft, en waarbij de inslagen niet naar binnen waren geplakt. Dat kan natuurlijk heel goed, vooral wanneer het boek niet rechtstandig in een boekenkast behoeft te staan. Bij zoo'n boekje lijkt het net of het schutblad direct op het leer is geplakt, maar u begrijpt, dat tusschen leer en schutblad nog een versterking is aangebracht, waarop de touwen zijn bevestigd. De versterking moet dun zijn en toch sterk en daarvoor leent zich Zaanschbord uitstekend.

U zult wel bemerkt hebben, dat vooral bij moderne lees-

boeken de kopsnede gekleurd is. Soms geel, groen, zwart, rood, enfin, allerlei kleuren, die prettig aandoen ten opzichte van den band. Zoo'n gekleurde kopsnede is heel eenvoudig te maken. Wanneer het boek ingenaaid en schoongesneden is en de rug rondgezet, doch vóór het opplakken van het kapitaalband, leggen wij het tusschen 2 persplanken, de kopsnede gelijk met de planken en plaatsen het in de pers. Met een schraapstaal wordt de snede extra glad geschraapt en daarna met waterverf in de gewenschte kleur beschilderd. Is de verf droog, dan nemen wij een lapje met was en wrijven de snee glimmend.

De hierboven beschreven manier is tamelijk primitief, doch voor een amateur voldoende.

En nu komen wij aan de gevaarlijkste klippen voor den amateur-boekbinder. De gouden snede en het handvergulden.

Ja lezer, ik heb lang gearzeld, alvorens dit punt aan te raken, maar ik moet het toch wel even bespreken.

Vergulden is zoo moeilijk, dat slechts weinig vaklieden na jarenlange oefening deze kunst meester worden. U kunt dan ook niet van mij vergen, dat ik het U op deze wijze leer. Ik kan U natuurlijk wel vertellen, hoe de werkwijze is, maar daar blijft het dan ook bij. De moeilijkheden, die zich bij het vergulden voordoen, zijn zoo talrijk en kunnen zulke kleine oorzaken hebben, dat het niet mogelijk is daar allemaal schriftelijk op te wijzen.

Vergulden moet U leeren in de praktijk, van een doorkneed vakman.

Ik zal volstaan, met te vertellen, hoe men „theoretisch” een boek verguldt.

Goud op snee.

A. De kopsnede.

Nadat het boek schoongesneden en de rug rondgezet is, wordt het tusschen 2 of 4 verguldspalten (een soort persplankjes) geplaatst, de spalten volkomen gelijk met de snede, en het geheel in de pers geklemd. Daarna de pers zoodanig neergezet, dat de te vergulden snede naar boven is gericht.

Eerst nog even controleeren of er niets uitsteekt en dan wordt met het schraapstaal de snede volkomen glad gemaakt.

Is de snede volkomen glad, dan wordt deze ingesmeerd met z.g. bolus of Armenische rood aarde, aangemaakt met water. Het insmeren gebeurt met een spons. Daarna laten drogen en de snede afborstelen met een zachten borstel.

Nu worden gereed gezet: het goudkussen, goudmes, boekje met goud, geprepareerd eiwit, penseel en goudbokje.

Eiwit = het wit van 1 ei, 4 druppels glycerine, 4 druppels azijn, een weinig zout. Schudden en daarna filtreren.

Een blaadje goud wordt op het kussen uitgespreid. Dat uitspreiden is een heel moeilijk werk en moet met het mes gebeuren. Daarna wordt het goud op maat gesneden. Daarna het goudbokje op breedte gebracht.

(Een goudbokje is een houten raampje met verschuifbare pootjes tusschen die pootjes zijn draden gespannen).

De draden van het bokje over het hoofdhaar gestreken om ze fettig te maken en daarna de eerste strook goud opgenomen.

Bokje en goud worden dan in de linkerhand genomen.

Met de rechterhand wordt nu met het penseel, voorzichtig, flink eiwit op de snede gesmeerd. Er mogen vooral geen blaasjes ontstaan.

Daarna het bokje in beide handen genomen en de eerste strook goud rechtstandig op de snede gebracht.

Dan volgt de 2e strook goud enz. tot de geheele snede bedekt is. Wij houden dan de pers scheef, zoodat het overtollige eiwit weg kan vloeien. Dan wordt de pers weg gezet en moet de snede 1 à 2 uur drogen.

Is de snede droog, dan kan men met polijsten beginnen. Dat gebeurt met een z.g. gladtand, die bestaat uit een gepolijste agaats- of bloedsteen in een lang heft geplaatst.

In de eerste plaats nemen wij nu een stuk wit papier, waarop wat was is aangebracht. Dat papier leggen wij met de was op het goud en houden het met de linkerhand vast. Met de rechterhand bewegen wij zachtjes de gladtand over het papier, van links naar rechts gaande, streek voor streek naast elkaar. De steel van de gladtand rust tegen den schouder. Dit herhaalt men twee maal. Dan wordt het papier weggenomen, en

de snede met een zijden lapje nogmaals met wat zuivere was ingesmeerd.

Dan gaan wij met de gladtrand direct over de snede, steeds krachtiger drukkend, altijd vertikaal strijkend en van links naar rechts bewegen.

Hiermede voortgaan tot de snede volkomen egaal glimmend is. Dan is de snede gereed. Het lijkt heel eenvoudig, maar probeert U het maar eens!

B. Voor de holle snede is de behandeling natuurlijk precies hetzelfde, alleen moet men schraapstaal gebruiken, dat in de holte past, terwijl de te gebruiken gladtrand krom en rond is, inplaats van recht.

Opmerkingen.

Wenscht men geen glimmende snede, doch een matte, dan is de snede gereed, wanneer men die met het was-papier gepolijst heeft.

De snede kan gecycleerd worden.

De werktuigen, die men voor de goudsnede noodig heeft zijn de volgende: Een goudkussen met lade, goudmes, goudbokje, een breede gladtrand, een smalle gladtrand, een gebogen gladtrand.

Materiaal: Eiwit, bladgoud, van 23°, bolus. De aanschaffingskosten bedragen $\pm$ f 65.—. Men diene zich dus eerst nog eens extra te beraden, alvorens er toe over te gaan om goud sneden te maken en dat geldt nog meer voor het handvergulden. De zeer kostbare aanschaf der materialen voor het handvergulden maakt, dat het maar in het bereik van enkelen ligt om direct een volledige serie letters, fileten en stempels te kunnen koopen, en dan nog, wanneer heeft men een volledige serie.

Het aantal verschillende in den handel zijnde fileten loopt tot in de honderden, stempels tot in de duizenden en 3 lettertypen is toch nog tamelijk bescheiden.

Wanneer men met handvergulden wil beginnen, moet men toch minstens de volgende materialen aanschaffen:

- 1 stel letters, kosten: f 60.— à f 80.—.
- 3 handfileten „ : f 4.— à f 10.— per stuk.
- 2 rolfileten „ : f 12.— à f 30.— „ „
- 10 handstempels „ : f 3.— à f 8.— „ „
- 1 blokpersje.

Alle letters, stempels enz. moeten vervaardigd zijn van klokspijs.

Wanneer men nu nog bedenkt, dat men langen tijd les moet hebben gehad van een prima vakman, om althans eenige handigheid te krijgen in het handvergulden, zult U begrijpen, dat ik het ieder afraad om maar materialen aan te schaffen zonder de kunst machtig te zijn.

Indien men een boek met een titel wil voorzien, dan is het wel zoo eenvoudig om die te laten aanbrengen.

Ik moet echter volledigheidshalve toch een beschrijving van het handvergulden geven, en zal dat dan ook zoo beknopt mogelijk doen.

Handvergulden is het aanbrengen van gouden letters en versierselen op de boekband, zonder gebruik te maken van een machine. (verguldpers).

Daartoe wordt de boekband op de plaatsen, waar letters en stempels dienen te komen, ingesmeerd met geprepareerd eiwit, als reeds beschreven. Dat eiwit moet geheel droog zijn, alvorens met het vergulden te beginnen. Het opdrukken van het goud heeft plaats met warme stempels en letters. De warmte graad om een goede druk te verkrijgen, moet in de praktijk worden geleerd.

De eenvoudigste manier is deze: Wanneer het boek geëiwit is en gedroogd, wordt een klein stukje goud, dat eerst op maat gesneden is op de plaats aangebracht, waar het stempel moet komen. Dat aanbrengen doet men met een dotje watten, dat even over het hoofdhaar wordt gestreken om het vettig te maken. Ligt het stukje goud op zijn plaats en heeft het stempel de goede warmte graad bereikt, dan schuurt men het stempel even schoon met een stukje leer, dat op karton is geplakt, z.g. ledervijl, en drukt daarna het stempel op het goud, niet te hard en niet te zacht.

Het stempel staat dan in goud op het boek en de overvloedige randjes worden met een stukje zachte gomelastiek verwijderd. That 's all.

Maar..... als het stempel te warm is, brandt U een gat in het leer en..... als het te koud is, blijft het goud niet zitten en..... als U het stempel scheef houdt, komt het maar half over en..... als U niet precies op de juiste plaats stempelt is Uw boek bedorven en..... als het eiwit te veel plakt, krijgt U de randjes nooit meer schoon enz., enz., enz.

Het aanbrengen van den titel op den rug, is nog veel moeilijker. Het boek staat in de blokpers dwars voor ons. De letters zijn in een letterhaak geschroefd. Wanneer nu het goud is aangebracht en de letterhaak warm, dan drukt men met een zuiver haaks gebogen arm de letters met een kantelende beweging op hun plaats. Maar..... meestal staat de titel scheef..... of niet alle letters zijn overgekomen en..... dan moet men de titel weer overdrukken op precies dezelfde plaats en..... dan drukt men hem gewoonlijk er net naast..... zoodat er twee halve titels op den rug staan enz., enz., enz.

Dan moeten met de fileten lijnen gedrukt worden, ook al weer op dezelfde manier, of men neemt het goud direct met de fileet op en drukt het zoo op den rug. En dan komt het plat aan de beurt en platvergulden is nog moeilijker dan rugvergulden.

Er zijn kunstenaars op het gebied van handvergulden, die eerst een teekening maken van de versiering op vetvrij papier, deze teekening wordt om de band bevestigd, zoodanig dat elke versiering op de juiste plaats zit. Daarna wordt met matig verwarmde stempels en fileten een blinddruk gemaakt door het papier heen op den band en daarna wordt met goud op het leer overgedrukt. Ieder stempeltje, ieder lijntje moet dus nauwkeurig gedrukt worden in den voordruk. Geen tiende millimeter mag het afwijken of het boek is verknoeid. Het vergulden van een boekwerk op deze wijze duurt dagen.

Waarschijnlijk begrijpt U nu ook, dat een luxe boekband op deze manier vervaardigd, dikwijls honderden guldens kost. Nu kan tegenwoordig de handvergulder alle stempels en benodigdheden nog koopen, maar vroeger jaren moest hij ook

die stempels nog zelf maken. Zelfs tegenwoordig bestaan er nog handvergulders, die ook hunne stempels zelf snijden.

Handvergulden is een prachtige tak van kunst, doch men moet niet verwachten, dat men het zoo één, twee, drie kan leeren. Teekenen of schilderen leert U toch ook niet in een paar weken en wanneer U viool of piano wilt leeren spelen, verwacht U toch ook niet, dat U na 4 lessen een symphonie van Beethoven kunt spelen. Verwacht dan ook niet, dat U zonder een goeden leermeester kunt leeren vergulden.

En nu ben ik aan het einde van mijn handleiding gekomen. Ik hoop, dat ik er mede zal bereiken, wat ik beoog, n.l. het helpen van amateurs, die gaarne zelf iets willen of moeten tot stand brengen om hun boekerij niet te laten „verwilderden”. Tevens hoop ik dan op deze wijze iets te hebben bijgedragen om de interesse voor een goed gebonden boek te vergrooten.

Amsterdam, Juli 1930.

N.V. DE ERVE WIJSMULLER'S PAPIERHANDEL

HUIDENSTRAAT 26 - AMSTERDAM (C)

OPGERICHT 1777

Specialiteiten in:

MATERIALEN VOOR DE BOEKBINDERIJ

Linnen - Leer - Perkament - Kunstleer - Marmer- en
Schutbladenpapier - Sierpapier

Alle soorten bordpapier

Garen — Band — Messen
en Gereedschappen enz. enz.

SLÖJDPAPIER

in meer dan 157 series

Opzet- en Fotografiekarton

Echt Japanshpapier voor Hout- en Linoleumdruk

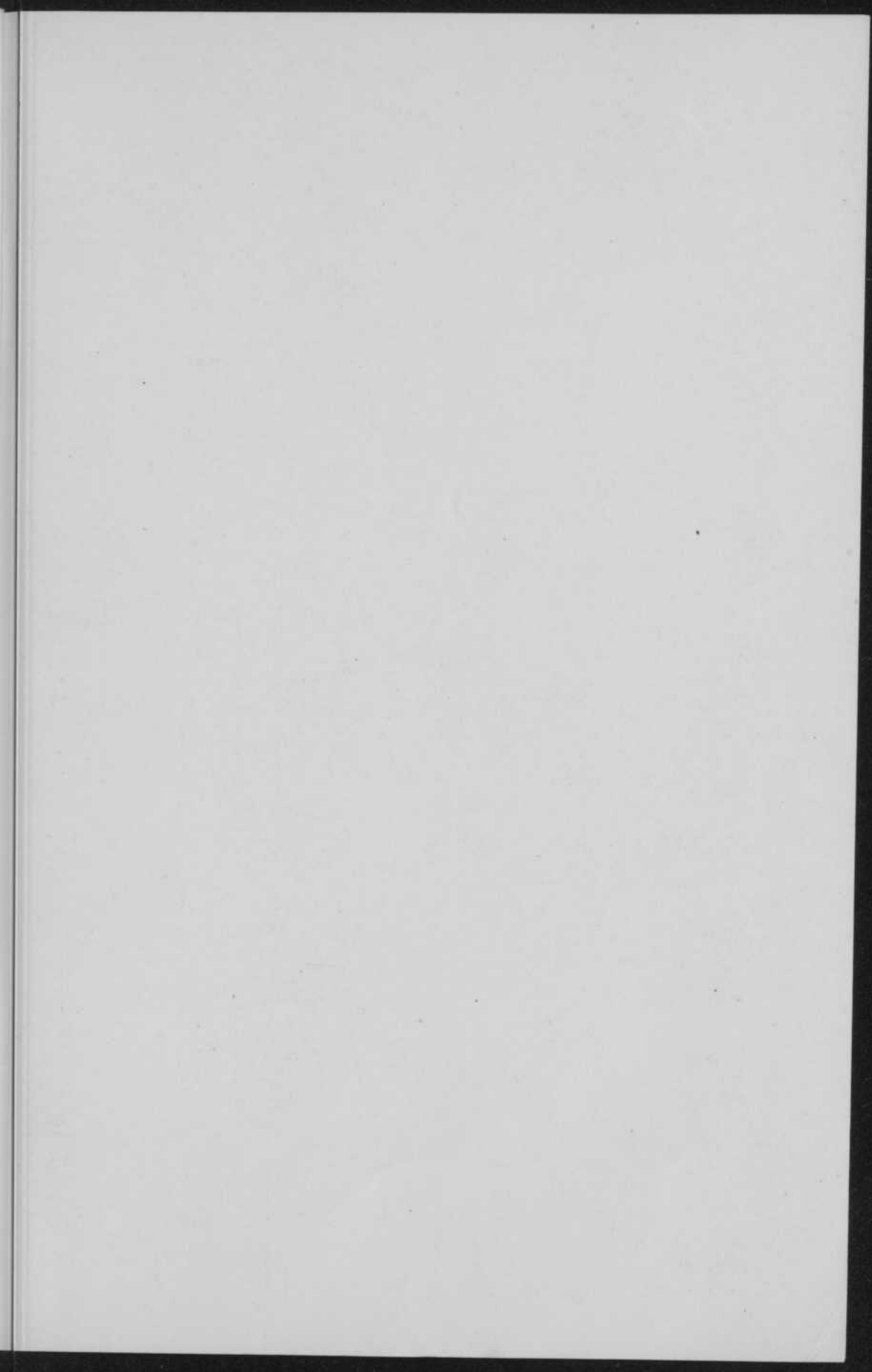
Lampenkappenpapier in ruim 150 soorten

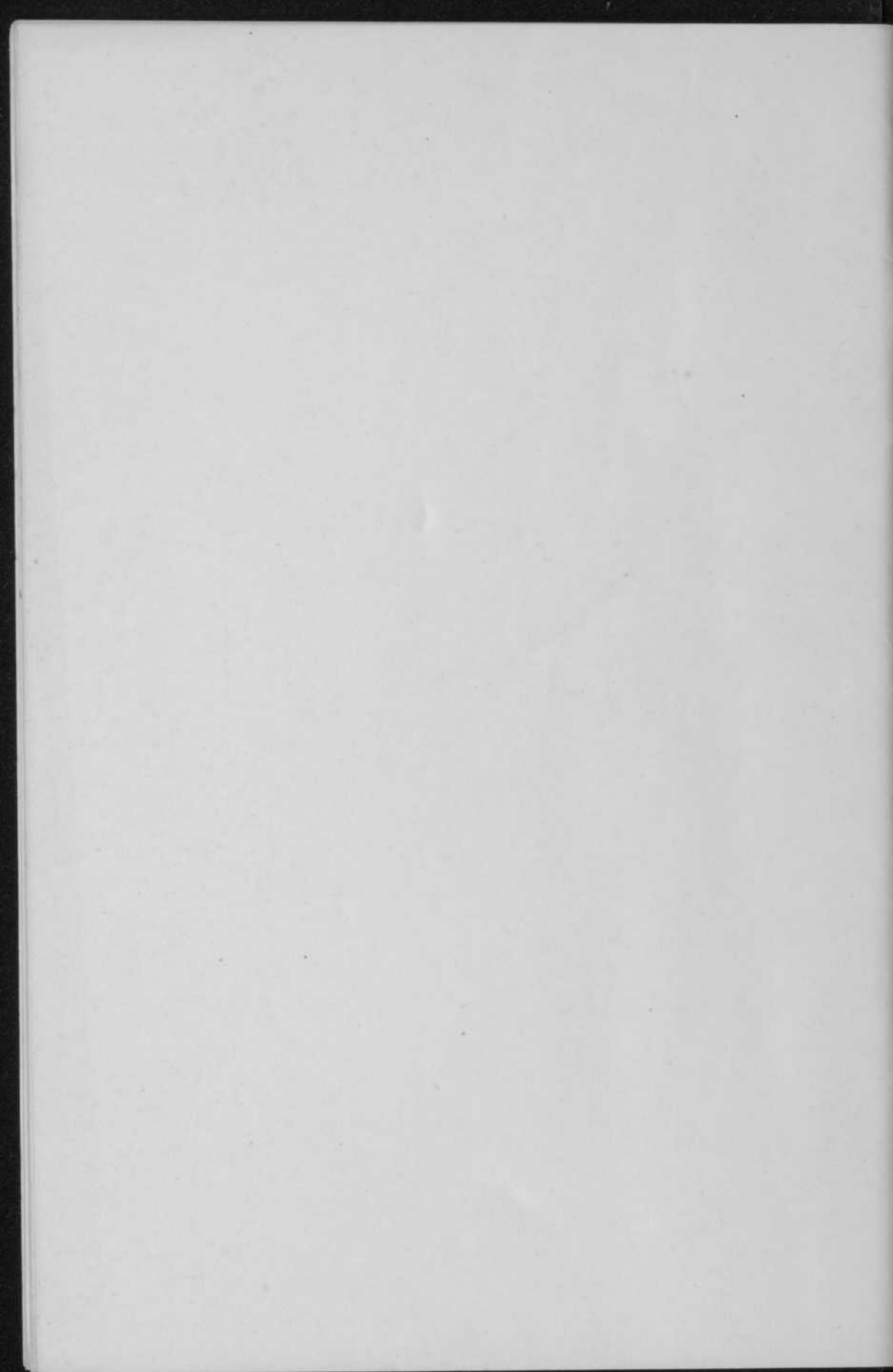
Echt perkament speciaal voor Lampenkappen

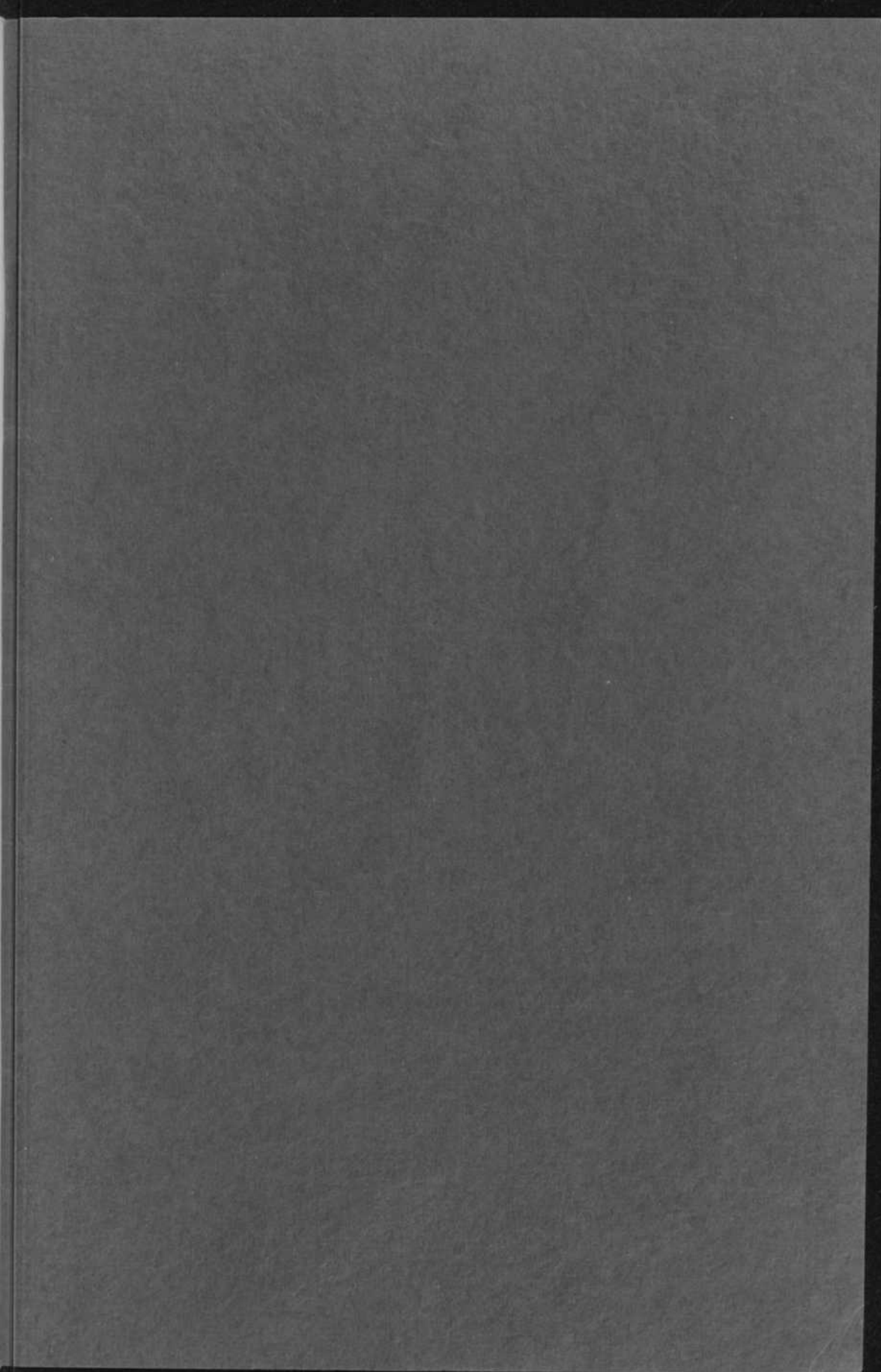
**Al onze artikelen kunnen betrokken worden
door bemiddeling van den boekhandel**

Aan koopers worden op aanvraag monsters verstrekt

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
IN TWO VOLUMES
BY NATHANIEL BENTLEY
VOLUME I
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE YEAR 1700
PUBLISHED BY J. B. ALLEN, 1856

BRINKMAN PROD. NR. 6

60 17 353

DEPOT. RED. PUBL.

4 107 382